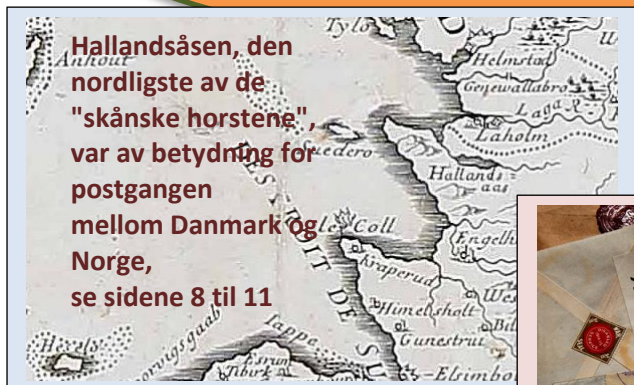

BUDSTIKKA

Norsk Posthistorisk Selskap

I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren	2
Dagens applaus	2
Finn Bjørke: Prefilbrev Portugal	2
Lederens hjørne	3
Trond Schumacher: Et prefilbrev fra Bodø til Danmark	3
Bjørn Schøyen:	
Litt om lokalposten i Trondheim	4
Wilfred Wasenden: Magtpaaliggende	5
Marius Brinch Gabrielsen:	
Posthistoriske spor?	
100 år siden 1. verdenskrig brøt ut	6
Trygve Gran – også 100 år siden	7
Oddbjørn Salte: Hallandsåsen	8
Egil H Thomassen: Ranet på Hallandsåsen	9
Rolf Scharning: Hvalfangsten ved Syd Shetlandsøyene	12
Oddbjørn Salte: Bergensposten i 1735	16
Finn Bjørke: Sist og først	17
Auksjonsvare: Trondhjem-Støren	17
Trond Schumacher: Brevhuset, Champagne-paviljongen og de første 8 poststemplene på verdens nordligste brevhus (Nordkap)	18

At bypost også er en del av posthistorien, gir Bjørn Schøyen oss eksempler på, sidene 4 og 5.

Nordkapp, slikt du ikke har lest før – side 18-23.

Hilsen fra Nordkap

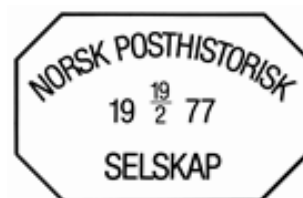
NORDIA
2014

Sist og først, Viktige datoer for norsk posthistorie, på side 17.

Ikke til å tro, side 17

Høstens møtedager:

Lørdag 20. september 2014

Knut Arveng: Hva skjedde i 1914?

Lørdag 15. november 2014

Finn Aune: Hvordan lage et eksponat om jubileumsåret 1914?

Møtene holdes i nye lokaler i 2. etasje, "Anton B." over

Kafé Asylet

Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00
Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

Side 3

Scene for norsk hvalfangst, se side 12-15

Budstikka

utkommer i 2014 med fire nummer
og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt for originalstoff hvis kilde
oppgis (men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:

Per Erik Knudsen
Ullern allé 123, 0381 OSLO
Tlf.: 0047 2250 1349
E-post: budstikka@posthistorisk.no
per.erik.knudsen@gmail.com

Norsk Posthistorisk Selskap

Adr.: Postboks 4369, Nydalen
0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395
Hjemmeside: www.posthistorisk.no

Leder: Trond Schumacher

Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO
E-post: trond@schumacher.no

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen

Maries vei 12, 3610 KONGSBERG
E-post: oivindr@online.no

Sekretær: Arvid Løhre,

Lurudveien 28 K,
2020 SKEDSMOKORSET
E-post: arvid@online.no

Kasserer: Gunnar Melbøe

Betyz Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO
E-post: gmelboee@online.no

Styremedlem: Henning J. Mathiassen

Revefaret 69, 3033 DRAMMEN
E-post: henning.j.mathiassen@ebnett.no

Varamedlemmer:

Arne Thune-Larsen
Melumveien 7, 0751 OSLO
E-post: arne1@gmail.com

Knut Arveng
Jonas Reins gt.2., 0360 Oslo
E-post: knut.arveng@gmail.com

Noen linjer fra redaktøren:

Dette nummeret viser allsidigheten blant de skrivende medlemmene i NPS. Noen forfattere er "gjengangere", andre har akseptert å skrive om det redaktøren konkret har bedt om. Andre har sendt bidrag som dukket opp i innboksen, ikke "som troll i eske" men som velkomne bidrag. Redaktøren har hatt den enkle oppgaven å sjekke noen fakta, legge til "randbemerkninger" der det passer for å avrunde sider og derved utnytte plassen best mulig. Og samtidig prøvd å gjøre Budstikka lesverdig i den grad at alt blir lest.

En bestilt artikkel denne gang er om hvalfangerpost til og fra områdene langt i sør. Trond Schumacher skrev i nr. 1 i år om hvalfangstens historie i Finnmark. Rolf Scharning ble bedt om å skrive ut fra sitt materiale fra andre fangstområder. Den første artikkelen er med her.

2014 er et år for flere minnesmarkeringer. En av de positive er grunnlovsjubileet. En annen er tristere, utbruddet av "den ventede krigen". Marius Brinch Gabrielsen utfordrer oss alle til å finne posthistoriske spor. Redaktøren utfordrer dere til å skrive om det dere finner.

Dette nummeret bringer tilsynelatende få spor av NPS' indre liv. Men "skriveriene" er direkte utslag av nettopp våre egne indre liv.

Per Erik

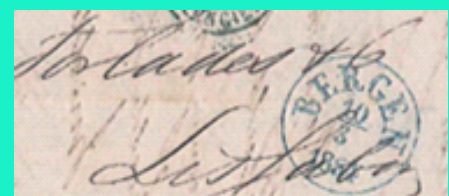
Det heter at en god ting ikke kan sies for ofte. I Budstikka nr. 2 (side 10-11) skrev **Oddbjørn Salte** om Bergensposten 1735. I dette nummeret, på side 16, går Oddbjørn dypere inn i dette emnet. Men *det* er bare en del av historien, enda bedre er det at de dokumentene som danner grunnlag for artiklene samtidig blir lagt ut på hjemmesiden vår.

Her i Budstikka altså introduksjon for NPS medlemmer til det som kommer på nettet. Les Budstikka først og gå så løs på transkriberte kilder.

God leselyst også på www.posthistorisk.no.

Sist (men ikke minst) i dette nummeret er en artikkel om brevhuset på Nordkapp, skrevet av **Trond Schumacher**. Bak denne artikkelen ligger flere besøk og mange timer med dypdykk og forskning i Riksarkivet. **Spennende også i Budstikka !**

Til høyre og nedenfor
en oppfølger til
Budstikkas forrige
nummer

Etter min mening er postruter, portosatser, vekt, osv. ikke viktig eller i beste fall lite viktig for *mitt* samleområde. Hadde tittelen vært **De norske postrutene i og fra Norge 1845-54** eller

Portosatser i og fra Norge 1845-54 hadde disse tingene vært viktige. For disse samleområdene hadde detalj-opplysninger som stempeltype, farge, osv. vært av ingen eller liten betydning. Jeg mener det er logisk at det bør være sammenheng mellom opplysninger og tittel på samleområdet. Jeg er imidlertid klar over at teksting med opplysning av alt mulig rart kan være nødvendig ved montering til utstilling. Her er jeg sterkt uenig med reglene som gjelder og er veldig nølende med å gi meg i kast med noe som jeg innrømmer kan være interessant nok for noen, men som jeg ikke hverken synes viktig eller riktig å ha med i mitt tilfelle.
Hva synes dere andre?

INFORMASJON OM PREFIL- BREVENE TIL PORTUGAL

av Finn Bjørke

Redaktøren har etterlyst mere informasjon om brevene jeg beskrev i Budstikka nr. 2 /2014, side 16 og den **utfordring** jeg der ga dere andre.

Det er nevnt ting som postruter, portosatser, osv. Det er på sin plass å gi en forklaring på hvorfor *jeg* til nå ikke har tatt med eller ikke har lagt vekt på dette. For dem som ikke vet, så er tittelen på mitt samleområde:

«De Norske Poststemplene 1845-54».

Jeg ser da følgende opplysninger som mest relevant og viktig:

- Stedene hvor stemplene er brukt
- Typene hvor det er flere fra samme sted
- Fargene hvor det er flere inklusive nyanser og muligens oksyderte farger
- Størrelsen og utsende på stemplene
- Tidsperiodene for bruk av de forskjellige typer og farger
- Type av dokument som stemplene er blitt brukt på
- Anvendelsesområde; dvs. ved avsendelse, ved ankomst, ved omadressering eller i transit.
- Destinasjon
- Sjeldenhetsgrad
- Kvalitet
- Varianter hvor det finnes

Lederens hjørne

Peer-Christian er død, - brått og uventet -, bare 53 år gammel. Det var i ferien vi fikk den ufattelige meldingen om at Peer-Christian hadde falt om under en treningstur i heia utenfor Kristiansand fredag 4. juli. Peer-Christian Ånensens bortgang er et enormt tap for norsk filateli og norsk posthistorie. Peer-Christian var usedvanlig kunnskapsrik og nedla en kolossal arbeidsinnsats til beste for norsk filateli. Han var kjent som mangeårig redaktør og skribent i Norgeskatalogen og i NFT, hvor han spesielt viet den moderne filatelen og posthistorien oppmerksomhet. Ved sin bortgang hadde han flere prosjekter på gang, som nå ikke vil bli sluttført fra hans hånd. Vennen Peer-Christian var også mangeårig medlem og revisor i Norsk Posthistorisk Selskap. Han deltok aktivt på medlemsmøtene og ikke minst på auksjonene. Peer-Christians omgjengelighet og store kunnskaper om ulike posthistoriske temaer ga ham mange venner i Selskapet. Takk for alt du ga oss som venn og medmenneske, Peer-Christian!

Når dette skrives har høstens regnbyger og synkende nattetemperatur gjort det nødvendig å pakke bort sommertøyet. Men for en fantastisk sommer vi har hatt, - sånn rent klimatisk -, hvor vi enn måtte ha tilbragt tiden. Nå er sommeren over og vi er mettet med godt vær. Nå er tiden kommet for mer innesitting og mer tid til lesing, "skriverier" og frimerker. Det ser jeg fram til. Også til medlemsmøtet 20. september.

En bok mange i selskapet har ventet på, utkom på *Commentum forlag A/S* på forsommeren. Jeg tenker selvfølgelig på boken om postkontrollør Jens Schanche: **Rapporter om tilstanden i det norske Postvæsen 1753-1756**, transkribert og kommentert av vårt medlem Oddbjørn Salte. De av selskapets medlemmer som har vært på Riksarkivet i Oslo og konsultert Schanches originale rapporter, vet at rapportene inneholder et veld av interessante opplysninger for hjemstedssamlere og posthistorikere.

Vi snakker tross alt om en av de virkelig grunnleggende og betydningsfulle primærkildene i norsk posthistorie. Fra en tid da Posten og postgangen var en viktig del av vår kultur. De originale rapportene til Jens Schanche er skrevet med gotisk håndskrift, som kan være vanskelig å tyde, men Oddbjørn har knekket koden og har nå gjort innholdet tilgjengelig for alle. I sin originale språkdrakt, dvs. i det danske kansellispråket som ble benyttet på 1700-tallet. Transkripsjonen er lett å følge ved at forfatteren har lagt inn merke i teksten (#) for hver ny, transkriberte side sammenholdt med de originale rapportene.

Boken inneholder også et lite utdrag av Schanches korrespondanse fra hans embedsperiode, hentet fra Statsarkivet i Kristiansand. Her må tilføyes at dette utdraget representerer et svært så tilfeldig utvalg av den omfattende korrespondansen som Schanche har etterlatt seg i Riksarkivet og Statsarkivene i Oslo og Trondheim.

I 1763 ble Schanche utnevnt til postmester i Christiania, og i 1770 fikk han tittelen kanselliråd. I 1780 ønsket han å vende tilbake til hjembyen, Trondheim, - noe han fikk tillatelse til, men nå med gjenvunnen tittel som postkontrollør. Jens Schanche døde i des.1787, 69 år gammel.

I en bok som den foreliggende, med gjengivelse av mer enn 300 sider med gammel tekst, er illustrasjoner svært viktig. Aller helst hadde forfatteren ønsket å benytte bilder og filatelistiske objekter fra samtiden som bildemateriale, men synes tidlig å ha konkludert med at dette var en umulig (eller alt for tidkrevende?) oppgave. I stedet har forfatteren valgt å benytte gamle postkort fra egen samling som avbilder steder langs postveiene som Schanche fulgte, bilder som er tatt ca. 150 år i ettertid, og bilder av prefilatelistiske brev fra postkontorene som eksisterte på 1750-tallet, avstemplet og sendt fra disse kontorene 100 år senere. Personlig synes jeg valget av illustrasjoner er altfor begrenset og kjedelig. En forespørsel til selskapets medlemmer ville trolig kunne ha rettet på dette og frembragt et mer spennende (posthistorisk) materiale av 1700-talls- og prefilbrev enn det som er avbildet i boken.

Noen steder tillater jeg meg å spørre hvilken relevans den benyttede figuren (brevet) har i boken, som f. eks. figur 41 som viser et brev sendt fra Drammen til Bordeaux i Frankrike i 1832? Brevet er ikke fra samtiden (1700- tallet) og er heller ikke forsynt med et stempel fra prefilperioden (?). Forøvrig er figuren (som Fig 41) presentert på både s. 149 og s. 151; men ellers er det forbausende lite trykkfeil i boken, så den slags lapsus sjenerer ikke meg.

Det viktige i denne sammenheng er at et grunnleggende og omfattende posthistorisk materiale fra 1700 tallet, der transkripsjonen er nøyaktig og korrekt utført i alle detaljer, nå er samlet mellom 2 permer. **En stor takk til deg, Oddbjørn**, som har gjort dette omfattende materialet allment tilgjengelig.

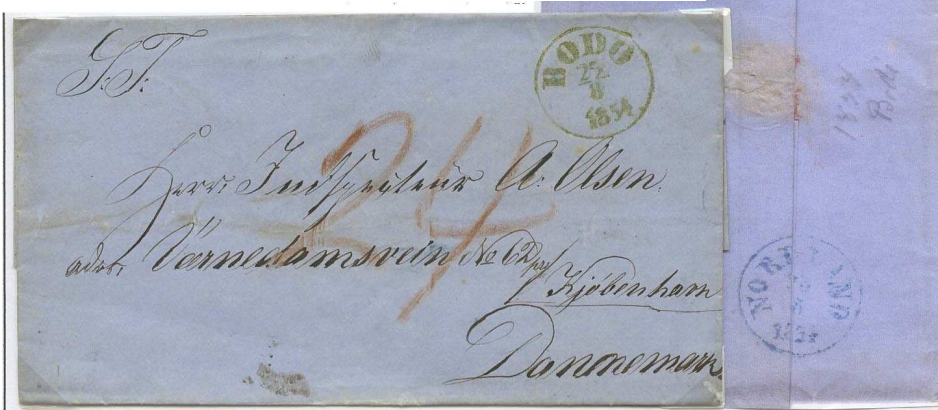
En annen bok jeg er blitt oppfordret til å lese i sommer er en roman av Vigdis Hjorth med tittelen: *Leve Posthornet*, en roman som er blitt usedvanlig godt mottatt av våre kritikere, og som har fått selvste kritikerprisen. Romanen handler ikke om post og postdirektiver, noe tittelen på boken kunne tyde på, men derimot om alvoret og inderligheten i livet og om alle direktiver som gjør det vanskelig å ta modige og riktige valg. Apropos post; en viktig historie i boka er fortalt av et nordnorsk postbud, og et av budskapene til forfatteren er at hun ser på postbudene som de virkelige menneskene, de som tar sitt virke på rammeste alvor; eller sagt med postens gamle slagord: "posten skal frem". En reflektert og lesverdige roman, men som sagt, ikke forvent noen faktaopplysninger om post og postgang.

Til slutt minner jeg om medlemsmøtet i Selskapet den 20. sept. Vår eminente foredragsholder Knut Arvang. vil denne gangen ta oss med på noe av det som skjedde på halvveien fram mot det jubileet vi nå feirer i nasjonen Norge. Noe å glede seg til! Jeg ser fram til en begivenhetsrik høst.

Trond

Et prefilbrev fra Bodø til Danmark

Prefil utenlandsbrev fra Nord-Norge er ikke hverdagskost innen norsk posthistorie. En titt i Norgeskatalogen Postal slår fast at forutenom Tromsø, er det ikke kjent utenlandsbrev fra de andre nordnorske postkontorene som hadde prefil stempel i perioden 1848 til 1854. Inntil i høst! Det er derfor med stor interesse og spenning vi ser fram til en av høstens auksjoner i hovedstaden der et **prefil utenlandsbrev til Danmark**, stemplet **BODØ** og **NORLAND** (type II) i 1854 går under hammeren. Ingen av de to stemplene er registrert på utenlandsbrev tidligere! En kort omtale av høstens nyoppdagelse er på sin plass.

av Trond Schumacher

Portobrev stemplet **BODØ 25-8-1854** (i grønnblå fargenyans) til København, kartert **16** (karteringsnummer) – **15 S** (skilling å betale) på baksiden, sendt sørover med dampskipet **Prinds Gustav** på 12. te tur i 1854 og her omkartert om bord **NORLAND 26-8-1854 (type II)**, som var datoen skipet passerte Nordland postkontor.

Portoen for et enkeltvektig brev sendt med dampskip fra Norge til Danmark i perioden 1.1.1852 til 25.3. 1860 var 15 skilling spec., hvorav 5 sk. (2 ½ L. sk) utgjør norsk innenriksporto, 5 sk. (2 ½ L. sk) sjøporto og 5 sk. (2 ½ L. sk) dansk innenriksporto [Postkonvensjonen mellom Norge og Danmark av 19. november 1851]. Portobeløpet er i København omregnet til **24** danske skilling, som er beløpet mottager må betale, anført på bakside (med blekk) og framside (med rød fettstift) av brevomslaget.

Litt om lokalposten i Trondhjem,

og samarbeidet mellom by- og statsposten når brevet endte i feil kasse.

Av Bjørn Schøyen

Per Erik Knudsen har nylig på NPS' hjemmeside skrevet en liten artikkel om en av sine nyanskaffelser. Artikkelen handler om et postkort som er frankert med et privat 2 øres Trondhjems bypostmerke. Kortet er feilaktig puttet i postverkets kasser, og er adressert til Orkdal hvor det er satt i straffeporto.

Jeg vil i denne artikkelen ta utgangspunkt i det samme kortet, og se nærmere på postutvekslingen mellom den private byposten i Trondheim og statsposten.

Det var ikke alltid like lett for publikum å skille mellom de private og de offentlige postkassene som var hengt opp i Trondhjem, og det hendte at posten ble lagt i feil kasse. Ikke minst skjedde dette etter at den statlige posten økte antallet kasser i Trondhjem, og tok opp konkurransen med den private byposten med ombæring av lokalbrev på 1890 tallet.

Det har ikke blitt nedskrevet noen informasjon om dette, men mye tyder på at det var en uformell avtale mellom den private og offentlig post om å overlevere brev og kort som var lagt i feil kasse til hverandre. Dette ble gjort uten at disse ble ilagt noen form for straffegebyr når forsendelsen ble sendt lokalt.

Det ser likevel ut som om det skjer noen endringer i dette "samarbeidet" i den private bypostens siste leveår. I 1909 dør bypostens eier **Christian F.M. Brækstad**. Byposten overdras i første omgang til **hans kone Marie**, og når hun dør i 1912, videre til **datteren Lulu Brækstad**. Ingen av disse to kvinnene foresto den daglige driften av byposten som i stedet blir utført av **Nils Hammer**. Da Lulu Brækstad dør i 1913, var det også Hammer som måtte avvikle byposten.

Det eldste brevet (Fig 1.) som vi kjenner til med kombinasjon av privat by- og statspost er sendt i 1884 til Hannover (Tyskland). Brevet er påsatt to stk. 10 ører (21 mm), men har feilaktig blitt puttet i en av bypostens kasser. Brevet er postbehandlet av byposten og sidestemplet **Trondhjems bypost 17. JUL. 84**. Det har videre blitt overlevert til statsposten i Trondhjem som har stemplet frimerkene samme dag. Det er ingen synlige tegn på at byposten har innkrevet noen form for gebyr.

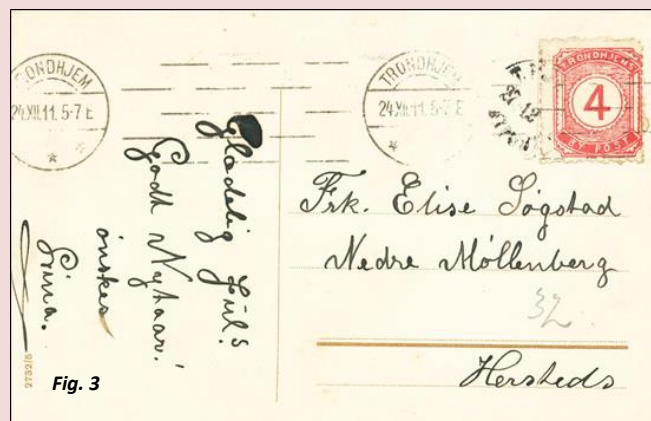
Tilsvarende er et postkort sendt lokalt i Trondhjem i 1904. Kortet er påsatt et privat 4 øres bypostmerke. Normal porto for et postkort sendt med byposten var 2 øre på dette tidspunktet, men ønsket man det sendt med en ekstratur var portoen dobbel, dvs. 4 øre. I dette tilfelle har det nok gått litt vel fort for seg, men et godt samarbeid resulterer i at feilen raskt rettes opp.

Kortet har blitt lagt i statspostens kasser. Ved innsamlingen av post i kassen, har bypostmerket feilaktig blitt stemplet med statspoststempelet **Trondhjem 19. Feb. 1904**. Feilen har blitt oppdaget og kortet har blitt overført til budavdelingen. Her har det fått et sidestempel **Trondhjem 19.2.1904 - Tur 4** som viser at statsposten overleverte kortet til byposten på fjerde utbringelsestur samme

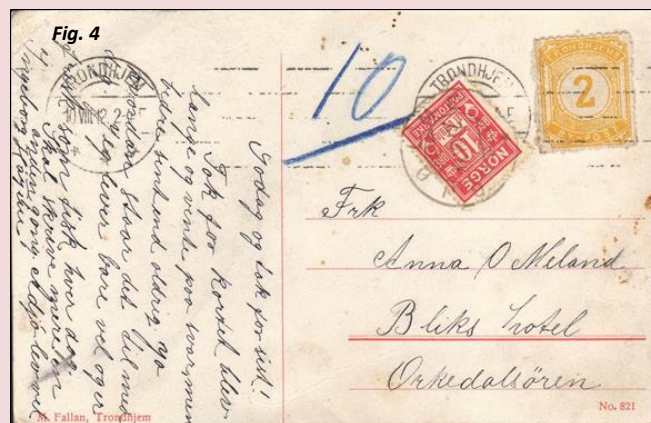
dagen. Kortet er til slutt stemplet Trondhjems bypost samme dag, og utbragt til mottaker. Kortet bærer ingen spor av mottaker har blitt ilagt noen form for gebyr for denne feilforsendelsen.

Vi kjenner også et postkort som er sendt så sent som **24. des. 1911**. Mao. på et tidspunkt hvor Marie Brækstad var eier av byposten. Dette (Fig.3) er også feilaktig postlagt i statspostens kasser, og har fått et **maskinstempel Trondhjem** samme dag. Kortet har ikke blitt satt i porto, men har blitt overført til byposten som har stemplet det den **27.12. 1911**, og bragt det ut etter jul.

De to siste kortene jeg viser stammer begge fra 1912, og på et tidspunkt hvor også Marie Brækstad er død. Det mest interessante med disse i tillegg til at de er lagt i statens kasser og maskinstemplet Trondhjem, er at de er påskrevet dobbelt av manglende porto med blå fettstift. Det ene er det omtalte kortet sendt til Orkdal **10. VIII 12** (Fig.4) mens det andre er et lokalt adressert kort i Trondhjem sendt **26.XII 12** (Fig.5).

Kortet til Orkdal er påskrevet "10" som er det doblette av manglende porto (5 øre for innenlands kort). Bypostmerket er naturlig nok underkjent i sin helhet. Kortet er heller ikke overlatt til byposten, men har blitt sendt direkte til Orkdal hvor 10 øre

portomerke er påsatt, og porto er innkrevet hos mottaker.

Lokalkortet er blitt påskrevet "6" i blått, dvs det dobbelte av manglende lokalporto for et kort sendt med statsposten. Kortet er ikke påsatt portomerker og utbragt av statsposten, men i stedet som tidligere overlevert til Trondhjems bypost. Byposten har så stemplet kortet og bragt det ut. Siden ingen portomerker er påsatt er det er også tvilsomt at den manglende porto har blitt innkrevet.

Uansett bærer disse to kortene preg av at konkurransen mellom by- og statsposten nå var et faktum. Dessuten var C.F.M. Brækstad død, og de gamle uformelle avtalene sto ikke like sterkt. Med en nær forestående avvikling av byposten var heller ikke behovet for videre samarbeid nødvendig. Byposten var pålagt avviklet innen 1.juli 1914, men da Lulu Brækstad dør brått våren 1913 stenger den allerede et år før. **Siste åpningsdag blir derfor 30.juni 1913.** Etter dette har Trondheim bare hatt en type postkasser for nedleggelse av brev og kort.

MAGTPAALIGGENDE av Wilfred Wasenden

Fra tid til annen støter vi på forsendelser der avsender har skrevet **Magtpaaligende** på adressesiden. Illustrasjonen nedenfor kan tjene som et eksempel. Brevet ble skrevet i Fredrikstad 8/10-1861 og stilet til *Kjøbmann Hofgaard* i Fredrikshald.

Av brevets innhold går det fram at det dreier seg om en bestilling av materialer som ble bedt sendt allerede dagen etter med "Halden". Brevet er kartert 1-5. Etter takstene skulle fem skilling betales i porto for et ubetalt brev, og i tillegg ble en skilling i bærepenger oppkrevd ved levering. Samlet ble det betalt 6 skilling for sendingen, slik det er påtegnet på fronten i rødt.

Siden varene ble anmodet levert alt dagen etter, er det åpenbart at det var viktig å få dette brevet fram snarest mulig.

I enkelte filatelistiske skrifter har jeg sett at begrepet **Magtpaaligende** har blitt tolket som en forløper til rekommandasjon. Det er etter min oppfatning misvisende, og kan begrunnes ut fra at det kjennes flere brev med denne påtegningen som er sendt etter at rekommandasjonstjenesten ble innført tidlig på 1800-tallet.

I de sirkulærer jeg har studert har jeg ikke sett at begrepet **Magtpaaligende** har blitt innført som et «offisielt postbegrep». Om det likevel skulle finnes i postverkets skrifter gjenstår å få verifisert.

Etter min oppfatning er en mer sannsynlig forklaring at påtegningen ble gjort av avsender for å anmode postbetjenten om å få ekspedert sendingen så snart det lot seg gjøre. Med andre ord, en vennlig henstilling om å ekspedere sendingen med første utgående post. Så langt har det, meg bekjent, ikke vært mulig å finne noe skriv som kunne indikere at det skulle betales noe ekstra for dette. Kanskje er påtegningen bare en henvendelse til mottager om å åpne og lese brevet hurtigst mulig?

Det vil være interessant å høre om andre har en annen forklaring på dette litt spesielle begrepet.

I løpet av det neste året kan vi vente en bok om Trondhjems Bypost, forfattet av NPS-medlemmet Knut Glasø.

Ordbøkene forklarer det i dag nærmest utdødde ordet slik:

Ordbog over det danske Sprog (Historisk ordbog 1700-1950) har dette som hovedforklaring: "som er af betydning, vigtighed"

Norsk Riksmålsordbok sier det mer direkte "som på grunn av sin betydning krever en snarlig avgjørelse eller iverksettelse; viktig; presserende"

Svensk ordbok: "mycket viktig"

Redaktøren har hittil selv oppfattet **Magtpaaligende** som en instruks til brevets mottaker og ikke til distribusjonsleddet. (Se også Budstikka nr.3/2013, side 21.)

Kanskje ofte et ønske om behandling som et ekspressbrev, i en tid uten postomdeling? (En "moderne" postal ordning med ekspressbrev ble imidlertid ikke innført i Norge for innenlands post før i 1904 og i startfasen bare ved utdeling i et begrenset antall byer. Muligheten til å betale for ekspressutlevering av norsk post til Stockholm og København var mulig allerede på attennittitallet.)

Å antyde at "**Magtpaaligende**" noen ganger ble påført ytteremballasjen for brevet/ bestillingen som hastet og som avsender burde ha skrevet og sendt "i forgårs" er vel mer fornærmende enn nødvendig. Men redaktøren husker fra sin tid i arbeidslivet at noen kunder nettopp var slik at egen forsømmelse ble forsøkt oppveid av et forsøk på å skyve alt ansvar på en uvitende leverandør.

En liten bemerkning fra formannen i Budstikkas referat av medlemsmøtet 29.3.2014, har inspirert meg til å lete fram norske, posthistoriske spor fra *utbruddet* av 1. verdenskrig.

Naturlig nok var det ikke mye jeg fant; vi skulle jo forholde oss nøytrale...

Daffe dager

Men hovedgrunnen er nok heller at det ikke *hendte* mye postalt de første dagene av august 1914. Her hadde Norge som nasjon forberedt seg i årevis på å feire hundreårsjubileum for fririvelsen fra Danmark, og vi arrangerte verdens-utstilling med fiskerioppvisning, kongolandsby og budeier og greier. Sverre Steen forteller fra Kristiania posthus' historie at det ikke var mye post utenom aviser disse augustdagene. Folk var ekstremt nyhetstørste, og for så vidt engstelige for ikke å få nok tørrt heller: hamstringene florerte. Knapt noen hadde tid til å tenke på korrespondanse.

Tanken om postsensur sto heller ikke i høysetet, især i Norge, slik at lett synlige spor på post er det smått med. Denne krigen som skulle ende alle kriger, var i begynnelsen en statuskonflikt med smilende menige, vinkende blomsterpiker, fete sigarer og utsikter til snarlig dimisjon der soldatene toget ut fra stasjonen.

Ingen post med toget

En annen årsak til den beskjedne postgangen kan være at store deler av utenlandsposten *satt fast* i Tyskland. Siden 24-25. juli hadde tilsynelatende den tyske jernbanens kapasitet vært reservert mobilisering. Post ut av Norge i sørlig retning ble enten sterkt forsinket, eller returnert etter et lengre opphold på lager i Tyskland. Og ventelig vice versa. Det fantes derfor lite post å svare på. Kristianas postmester skal ha beklaget dette til publikum i en notis i Dagbladet senere i august (ifølge noen kråketegn-notater jeg har gjenfunnet).

Brev til Italia sendt fra Kristiania 31 VII 14, ankomststempelt 16.8.1914, tolv dager «etter normalen». Mulig del av posten som ble stoppet i Tyskland under mobiliseringen av materiell og tropper.

Portofri militærsak

Søndag 2. august ble Kristianas innbyggere vekket grytidlig av postbud som banket ivrig på dører og leverte ut stabel på stabel «rosa konvolutter». Min generasjon kaller slike bare «brune konvolutter», og det sto kan hende trykt «*Militærsak, haster*» på dem. De inneholdt mobiliserings-ordre. Men kan noen identifisere slike konvolutter tilrekkelig til å tidfeste dem til 2. august 1914?

Stikk!

28. juli hadde Østerrike erklært krig mot Serbia. 1. august fulgte Tyskland etter med krigserklæring mot Russland; 3. august mot Frankrike. 4. august entret Storbritannia ballet ved å utfordre Tyskland til krig.

De stridende parter samsvarte godt med sammensetningen av turister rundt middagsbordet på cruisebåter og fjordlig beliggende hoteller i Norge. En slik turist skrev postkort fra Dalen i Telemark, muligens på tur mellom Hardanger og Oslofjorden, slik at kortet ble poststempelt **SKIEN 3 VIII 14**. Adressaten befant seg synnerlig i **London**, men innen kortet kom dit hadde han forlatt England til fordel for **Reichenberg, Østerrike** (i dag Liberec, Tsjekkia). Kortet er linjestempelt **UNDELIVERABLE L.P.S.** og har fortsatt ferden fra **FINSBURY PK.N 8 AUG 14**. Og så kan vi jo bare lure på om vedkommende måtte forlate landet i en fei grunnet den britiske krigserklæringen?

UNDELIVERABLE L.P.S. – adressaten landflyktig på grunn av krigserklæringen? Kortet stempelt SKIEN 3 VIII 14, dagen før Storbritannia gikk inn i krigen, og videresendt 8 AUG 14 til Østerrike.

Festbrevs

Urolighetene påvirket folk på ulike sett. «*Paa grund av all ufred i Europa er ikke turen særs morsom*» skrev E. Marstein til en venn i Julshavn fra Jubileumsutstillingen på Frogner 5. august. Byens gutter, derimot, kunne være litt tøffere i fløyta: «*Her er det jævla kjedelig, da ingen er i byen [...] Har hølja ned her som bare f-n [...] Det skulde være morro at komme ut som frivillig i marinen, men foreløbig blir det nok at holde sig iro.*» Kompisen hans stemmer i: «*Naa sitter Jens og jeg her paa utstillingen [og] drikker det sidste øl som fins i byen og har det godt. Jeg har vært en herlig tur i Jotunheimen og nu er jeg hjemme igjen og venter med utolmodighet paa at komme ut.*»

De som allerede var trukket i kongens klær, så trolig noe mer nøkternt på saken: «*Haaøen. Kjære Helga! Gratulerer i anledning dagen den 16-8-14. Tænkte jeg skulde faa Permision men det blir nok ikke noget av. Hils alle hjemme. Hilsen Olaf*»

FELTPOSTKONTORET OSCARSBÖRG 14 VIII 14.

Norsk posthistories højdere

Ut over slike tilfeldige betraktninger, har jeg på følelsen at selve utbruddet av 1. verdenskrig satte få postale spor i Norge. Men vi vet jo at norsk posthistorie under krigens gang blomstrer til sitt mest betydningsfulle nivå noensinne: Norge blir halve verdens transitland, og Bergen blir en livsviktig utskipingshavn for post til og fra de allierte (kom gjerne ihåg formannens glimrende artikkel om forlist post i Budstikka nr. 3/4 2010).

Nøytralitetsvernet opprettes, norske diplomater mekler, nordmenn verver seg til de stridende styrker, båter investeres i, bordes eller torpederes, Kristiania forvandles til et finanssentrum, Visted i Bergen forsyner verdens krigsfanger med bøker, stridende interneres i Norge, sårede offiserer drar på rekonesansens hit, vi får portofiri krigsfangepost, postsensur, krigsrelaterte cinderellas, og **Norges Røde Kors's Hjelpeskomité for Krigsfanger** – for å nevne noe av det du kan samle på.

Med tiden får posthistorikere mye å samle på fra WWI.

Der Weltkrieg II: Europa im Weltkriege

Redaktøren kan ikke dy seg og bruker her et utsnitt av kart fra et tysk, historisk skoleatlas. Utg. fra 1929. Det viser Europa som det var ved krigsutbruddet. Blå strek markerer frontene ved utløpet av 1917.

NPS-medlemmer og Budstikka har sammenfallende interesser med "Krigs- og Feltpost". Det finnes heldigvis mye både å samle og å forske i. Selvsagt også med det for øyet at vi andre kan få glede av og evt dra nytte av det, når viten beredvillig deles, f. eks. her i Budstikka.

Det finnes selvsagt nyere, både norske og engelskspråklige historiske atlas. Fordelen ved et tysk, er at de mange tyske småstater er markert, også når de ble annektert av andre større stater. Posthistorisk viktig. Fascinerende også, f. eks. å se at ingen del av det gamle Preussen ligger i dagens Tyskland.

Fredstid eller krigstid ?

Dessverre medbragte ikke Gran post på ferden.

Det er skrevet mye om dette fri-merket, om mannen, om flyet, om ferden. Her vises det bare for å indikere noe som skjedd *etter* at Østerrike erklærte krig mot Serbia og før andre stater ble direkte involvert. Tryggve Gran ble hyllet både da han kom til Jæren og til Kristiania. Men bragden druknet snart i krigen. Gran reiste i 1916 til Storbritannia, ble berømt krigs-flyger i Royal Flying Corps og for det dekorert med *Military Cross*.

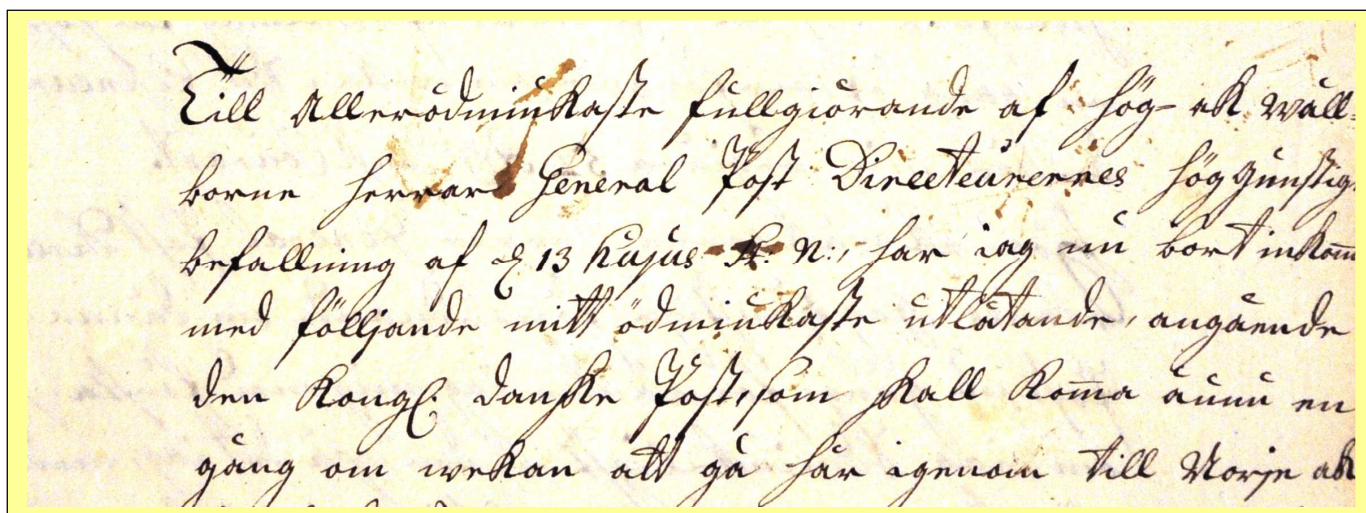
1/8. Tryggve Gran ble ved sin ankomst til Kristiania i går kveld hyldet av en veldig folkemasse. Hans bedrift har kunnet få folk til for en stund å løsrive seg fra spenningen foran den truende Europa-krig. På skuldrene av en flokk unge menn ble han i triumf båret rundt i menneskehavet og til slutt langt oppover Jernbanetorget, hvor han endelig fikk reddet seg inn i en automobil.

Postgangen mellom København og Christiania gikk gjennom Sverige, og det var ikke helt problemfritt. Mange kriger og andre restriksjoner på 16- og 17-hundretallet skapte utfordringer for både den ene og den andre. Jeg har ikke sett for mye beskrevet av den norske postgangen gjennom Sverige, som var svært så sentral i embetsmennenes korrespondanse med København. Dette er nok også stoff som det antagelig finnes lite av i Riksarkivet i Oslo, gitt at det omhandler "utenriksforhold" og neppe var en del av arkivmaterialet som ble overført fra Rigsarkivet i København.

Postmester **Lucia Langh** i Hälisingborg var en driftig kvinne, og det er flere dokumenter fra hennes hånd. Dette dokumentet gir et innblikk i den utfordring det var å bringe posten fra Danmark til Norge gjennom det svenske landskapet. En pussighet her er at hun skriver "**Elheneur**" for det som i dag er *Helsingør*. Det er ikke tvil om at det her er tale om samme sted. Språket i brevet er greit svensk, og den gotiske skrifta er stort sett lik den norsk/danske med noen små nyanser.

Oddbjørn Salte.

Till Allerödmuikaste fullgörande af Hög- ok Vällborne Herrar General Post Directeurernes Hög gunstige Befallning af den 13 hujus A:n:, har iag nu bort inkomma med följande mitt ödmuikaste utlätande, an gående den Kongl: danske Post, som skall komma ännu en gång om vekan att gå här igenom till Norje ok

tillbakars. Dänne skall äfter högbem^{te} breffs innehåld, på sätt, som den förre Posten, iag till befordring hafver, befordras af mig med hästar till Halmstad, ok derifrån igenom min Postillion till Warberg, samt hijt tillbakars, ok vid återkomstan transporterats öfver Sundet till Elheneur¹.

Förbemelte Post vill iag, jämte försäkran, att sama med all färdighet befordra, mig i diupeste ödmuikeet antaga, emot lika pänningar, som iag för den andre åthemter, för befordringen till Halmstad ok hijt tillbaka, men hvad transporteringen till Elheneur vidkommer, så påstå Färje Männen för öfverförandet til Elheneur En Rixdaler dansk Courant för hvar gång, redande om vinteren, skola jämte des stora besvär, hafva myken Kostnad igenom flere folks till hielptagande, att arbeta sig fram igenom Jsen, jämte närmare tagen anledning der af, att Färjemännen i Elheneur undfå så myket för hvar gång, de hijt före de igenom Dannemark från Hamburg kommande Svänkska Posterne, hvarföre iag ok till denas afbetalning för postens en gång ofverförande om vekan til Elheneur, understår mig begiära 52 Rxd^r Dansk Courant.

Hög- ok Vällborne Herrar General Post Directeurernes Hög Gunstige förordnande om denne Nya Postens gång, förventar iag mig med första, hvarom iag ödmuikeligst beder, på det iag, medan håobårgningen ännu påstår, må äfven till hästarnes underhållande för den samma, kunna försee mig med nödigt fourage, varandes iag ok åtta dagar der efter strax färdig, att emottaga ok befordra dänne post till Halmstad, enår den ankommer förblifvande

Hög- ok Vällborne Herrar General Post Directeurernes
Ödmuikaste Tiänarinna

Lucia Langh (sign)

Helsingborg den 17Aug. 1735"

Kilde:Rigsarkivet, København

Av de tre postrutene som ble igangsatt i 1647, var ruten mellom Christiania og København den viktigste. Den kongelige administrasjon holdt til i København.

Dobbeltmonarkiet Danmark-Norge var et enevelde, og kongen alene hadde rett til å gi lover og pålegge skatter. Til København skulle alle regnskap og forespørsler sendes. Den andre veien kom kongelige vedtak og utnevnelser. Da Postverket ble opprettet, hørte hele strekningen med unntak av et smalt belte ved Göteborg i noen år til unionen. Men ved freden i Roskilde i 1658 gikk Bohuslän, Halland og Skåne tapt for Danmark-Norge, noe som førte til at postruten fra svenskegrensen til Hälsingborg gikk over svensk jord.

I fredstid fikk posten passere i transitt gjennom Sverige uten større problemer. I 1720 ble det opprettet en detaljert traktat mellom Danmark-Norge og Sverige om postgang over de respektives områder. Pådriver var Sverige som ville sikre seg postførsel over Danmark og hertugdømmene til Hamburg. Den dansk-norske posten over Sverige fulgte med på kjøpet, og regler for postbefordringen ble fastsatt. Danmark-Norge kunne ikke utpeke postbønder i Sverige, det måtte inngås avtaler med to kontraktører for postens framføring. En kontraktør for strekningen fra Krogstrand på den svenske siden av Iddefjorden til Halmstad, og en fra Halmstad til Hälsingborg og over sundet til Helsingør.

I 1758 ble Krogstrand erstattet av Svinesund. Det ble utnevnt norsk postmester i Helsingør, første gang omkring 1680.

Kontraktørene ansatte svenske postryttere som skulle være uniformert; rød jakke og rød frakk, begge med gule for og slag. Det minner sterkt om dagens danske postbud. På uniformens høyre arm og på en rød lue skulle kongens emblem med krone være synlig. I tillegg skulle de dansk-norske ryttere i Sverige bære et skilt på brystet med kongens emblem og den norske løve. Kontraktørene måtte også bekoste støvler og holde hest med sadel.

De første pengesedler, som kunne innløses med mynter, kom i 1737 og ble benevnt bankosedler. Med verdibrevtjenesten i 1745 ble det tillatt å sende verdisaker og penger med posten. Brev med bankosedler skulle kontrolleres av postmesteren før brevet ble forseglet med postkontorets og eventuelt senderens segl. Pengeverdien skulle noteres på forsiden av brevet og føres i en egen protokoll.

Noen år senere, i 1753, ble Klasselotteriet, datidens Pengelotteri, etablert i København. Det ble antatt kommisjonærer i de fleste større byer i unionen, og et stort antall bankobrev med betaling for lodd ble sendt til København. Vi må anta at en del av de bankobrevene som ble sendt med postruten fra Christiania til København var til Klasselotteriet.

Udatert bankobrev med 100 Rixdaler sendt fra Fredrikshald til Klasselotteriet i København. Fem segl. Porto 10 Lybske skilling.

Kilde: Wilfred Wasendens samlinger.

I 1748 ble Hans Caspar Christiansen utnevnt til norsk postmester i Helsingør og i juni 1751 fikk han kontrakt for den norske posten på hele strekningen fra København til Krogstrand. I hans tid skjedde det første ranet av norsk post og den første eksekverte dødsdommen av en postrøver. Datoen var natten mellom 7. og 8. september 1757 og stedet var Hallandsåsen.

Hallandsåsen ligger på grensen mellom de svenske landskapene Halland og Skåne. Åsen strekker seg over 40 km og det høyeste punktet ligger 226 meter over havet. I eldre tider var det å ta seg over åsen en farlig tur. Så sent som på 1800-tallet samlet de reisende seg ved vertshus på begge sider av åsen til de ble mange nok for en trygg overfart.

En gammel tegning som viser den ugjestmilde Hallandsåsen

Ifølge tradisjonen og posthistoriske kilder, bl.a. Berrum, ble en postrytter skutt på Hallandsåsen i 1757. Posten ble stjålet og postrøveren, en danske ved navn Simon Bentsen, måtte bøte med livet. Tradisjonelle historier skal man lytte til, de har som regel en kjerne av sannhet i seg. Det har denne versjonen også, men den har sine feil og mangler.

Den svenske postdirektørens memorial om ranet er datert 16. februar 1758 og gir denne beskrivelsen av det som skjedde: Det var ansatt en svensk postrytter for å føre posten mellom Hälsingborg og Varberg. Imidlertid hadde denne for et par gamle støvler og tilskudd til såkorn skaffet seg en avløser; torparen Bengt Nilsson fra Bockahuset nord for Hallandsåsen. Bengt var ikke forskriftsmessig antrukket i rød uniform eller bevæpnet, da han onsdag 7. september 1757 ved 10-tiden red sydover fra Varberg med den norske posten. Men historien forteller at han hadde rød karpus (lue) som viste at han var i postens tjeneste.

Underveis møtte Bengt en mann, med en hest som i ettertid viste seg å være stjålet fra en bonde i området. Hesten skulle senere bli funnet «svettriden». Ifølge signalement gitt av øyenvitner senere ved etterforskningen var mannen i 20-30 års alderen, firskåren, med kopparret ansikt, svarthåret «utan pung, piska eller band», med andre ord av enkel herkomst. Frakk, skinnvest og bukser var av den typen som bruktes i Danmark. Han snakket dansk, sa vitnene.

Bengt Nilsson hadde, som skikken var, hilst på mannen og de hadde tatt følge mens de snakket om dagligdagse ting. Den ukjente hadde gått noen skritt bak Bengt, og da de kom fram til skogkanten på Skåne-siden hadde Bengt «kjent en stark smäll, så at han dånat och fallit utav hästen, men genast åter kommit sig något före igjen».

Raneren hadde imens tatt Bengts hest og postveske. Han satte så etter Bengt og slo ham i tinningen, hvorpå Bengt etterlot karpusen og rømte vestover inn i skogen.

Det ble ikke avfyrt skudd og ikke begått mord. Bengt Nilsson slapp fra det med et mindre sår i hodet og en risp på kinnnet. Da postveska senere ble funnet, viste det seg at alle brevene var åpnet og det manglet danske bankosedler for 1.680 riksdaler. En betydelig sum. Det var datidens Nokas-ran.

Det svenske referatet av ranet på Hallandsåsen konkluderte med at det var norsk post som var blitt ranet, det var danske riksbank-sedler som var blitt stjålet og alt tydet på at det var en dansk mann som var utøver. Men i likhet med Berrum har denne versjonen også noen feil og mangler. Vi må til den andre siden av Øresund for å oppklare hva som skjedde denne natten i 1757.

Udatert bankobrev med 67 riksdaler sendt fra Fredrikstad til Klasselotteriet i København. To segl. Porto 30 lybske skilling.

Kilde: Wilfred Wasendens samlinger

I det danske Rigsarkiv ligger et stort antall dokumenter som forteller detaljert om ranet, ettersøkningen og domsavsigelsen. Det påfølgende er et kortfattet sammendrag av primærkildene: Postrytter Bengt Nilsson kom etter flukten til gården *Vemmerslätt* hvor han fortalte hva som hadde skjedd. Bonden *Jäppe* dro umiddelbart til gjestgiveren *Holmsted* i *Karup*, som holdt hester for den norske posten, og informerte ham. Gjestgiveren på sin side varslet kronens betjent og dro sammen med noen bønder til gjerningsstedet. Der fant de Bengts røde karpus med kongens emblem skåret av og hans hest. Men postvesken med innhold var borte. Senere samme dag informerte *Holmsted* den norske postmesteren i *Helsingør*.

Da postmester Hans Caspar Christiansen i *Helsingør* 8. september var blitt underrettet om ranet, sendte han samme kveld en ekspressmelding til *overhoffmarskalk grev Molkte* – for greven og kongens informasjon. Ran av kongens post var en alvorlig forbrytelse. Det krevde etterforskning, og det skal berettes om hvor grundig den ble utført.

Neste dag reiste Christiansen fra *Helsingør* først til *Karup* og deretter til *Halmstad*, hvor det ble avholdt et ekstra ting. Dagen etter ble det gjennomført undersøkelser i samtlige hus på den nordre siden av *Hallandsåsen*. Christiansen forflyttet seg deretter til den søndre siden, og i *Margrethetorp* og *Karup* utlovde han 100 riksdaler i belønning til den som kunne gi opplysninger om postveske og postrøver. Neste dag, 11. september, var en søndag og i fire kirker i egnen ble det utlyst de samme betingelser. Det førte til at en bonde oppsøkte Christiansen og fortalte om funn av brev. Postmesteren leide umiddelbart hest og red til stedet, hvor det ble samlet opp en del brev som var skadet av regn. Disse ble forsøkt tørket og deretter i syv «Paquer» brakt over *Hälsingborg* til *København* av postmesterens sønn *Caspar Hansen*.

Samme dag ble postvesken og de øvrige brevene funnet etter en stor almue ettersøkning og brakt til *Engelholm* av lensmann *Samuel Wickelius*. Alle brevene var åpnet og skadet, men de ble sammen med postvesken sendt i 10 poser fra *Engelholm* over *Hälsingborg* til *Fredensborg slott* for å fremvises for Hans Excellence grev Adam

Gottlob Molkte, som ba Christiansen fortsette til *København* med brevene. Det var ingen tilfeldighet at postmesteren først oppsøkte overhoffmarskalken. Det var i realiteten grev Molkte som styrte den oldenborgske helstaten. Så langt om postveske og brev.

Det neste skritt i etterforskningen var å finne den skyldige. Den 13. september ble Christiansen beordret tilbake til Sverige for pågrepelse av raneren. Han fikk skrevet 20 brev på svensk som fortalte om ranet og de bortkomne bankosedlene. Brevene ble sendt til de nærliggende distrikters landshøvdinge og øvrige myndigheter. I den anledning ble det den 15. september holdt et hasteting for *Halland herred* i *Baastad*. På tinget ble det kunngjort at den norske posten var røvet og postvesken gjenfunnet plyndret i herredet. Innbyggerne ble bedt om å være årvåke og melde ifra om noen skulle bli tilbudt danske bankosedler.

De neste dagene ble det gjennomført forhør og undersøkelse i alle hus i *Margrethetorp* på Skånesiden og i *Bockahuset* på Hallandsiden uten at det ble funnet danske bankosedler. Men postmesteren ble fortalt at postrytteren *Bengt Nilsson* og en av de fire som fant de første brevene, *Niels Persson*, var svogere. Det førte til mistanke om medvirkning. At Bengts skader var relativt små forsterket mistanken. Det ble med assistanse av befalingsmann *Lindskov* og lensmann *Wickelius* foretatt nye forhør i *Margrethetorp*, hvor de fire mistenkte ble forhørt hver for seg.

Det eneste som kom fram var at de fire hadde dratt ut på leting etter å ha hørt om belønningen. En ny grundig ransaking av gård, torp og hus var forgyves. Den neste tiden reiste Christiansen rundt om i distriktet. Det han oppnådde var at det etter forhør av vitner framkom et signalement av raneren. Postmester Hans Caspar Christiansen skrev en lang og detaljert rapport med regnskap for dagene fra 8. til 29. september. Den ble sendt til generalpostamtet i *København*. I regnskapet hadde han ført opp alle sine utgifter fra skyss og kost til drikkepenge. Til sammen ble det 174 riksdaler, 5 mark og 14 skilling. Regnskapet ble gjennomgått av tre direktører ved generalpostamtet, som sendte en noe redusert innstilling til den «Stormægtigste Allernaadigste Arve Konge og Herre». Brevet var undertegnet med erklæringen:

**«Vi forbliver til Vores Døds Stund
Deres Kongelige Majestæts
allerunderdanigst troespiltskyldige Tienere».**

Den allernaadigste godkjente innstillingen 28. november 1757. Av den Norske General Post Casse ble det utbetalt 154 Rdr 5 Mark 14 Sk til den pliktoppfyllende postmester, 30 Rdr til hans medhjelper befalingsmannen *Lindskov* og de utlovede 100 Rdr for oppklaring av ranet ble approbert. Undertegnet *Frederich R*.

Med en temmelig nøyaktig beskrivelse av gjerningsmannen og en uttalelse han hadde gitt til et av vitnene om at han ville vende tilbake til *Skjelland*, fortsatte postmester Christiansen sin leting og konsentrerte seg om *Skjelland*. I juni 1758 fikk han melding om at en person som passet til signalementet var i tjeneste hos en bonde i *Asmunderød* sogn, nær *Fredensborg slott*. Regimentskriver *Plum* fikk i oppdrag å arrestere den mistenkte og bringe ham til sitt kvarter i *Esherum*. Men det gamle klosteret var ikke noe sikkert arresthus, så fangen rømte. Han ble imidlertid raskt fanget inn igjen, og nå tilsto han postranet på *Hallandsåsen*.

Det tidligere *Esrum kloster* som *Simon Bengtsson* rømte fra.

Han var svensk og het *Simon Bengtsson*. Ved ransakelse ble det funnet tre 100 Rdr-sedler, noe penger og en god del sølvty. Arrestanten ble overført til sikrere fengsler i hovedstaden, hvor han etter å ha blitt dømt i rettssystemet, ble henrettet 13. mars 1760.

Det som nå gjensto var det økonomiske oppgjøret. Flere var involvert i jakten på Simon Bengtsson, hans arrestasjon og siste reise, og anmodet om dekning av utgifter:

- *Postmester Christiansens utgifter ved reiser til Sverige og til Esherum for å delta i forhørene av raneren var samlet 28 Rdr 4 Mark 2 Sk. Postmesteren håpet også på den utlovte belønning på 100 Rdr, siden han var den som hadde bidratt mest til oppklaringen av ranet.*
- *Regimentskriver Plum anmodet om 27 Rdr 5 Mark 13 Sk for pågripelse, arrest på Esherum og væpnet eskorte til København.*
- *Kaptein Mechlenborg betinget seg 98 Rdr 4 Mark 6 Sk for forpleining og arrest i 337 dager i Stockhuuset, samt for å ha ført i pennen rettsdokumenter på 145 sider.*
- *Byfogd Lassen i København fordret for utgifter ved delikventens varetekt i byens arresthus i 41 uker, samt til skarpretteren for eksekusjonen; 42 Rdr 1 Mark 4 Sk.*

Generalpostamtet redegjorde for forsøk på å inndrive penger fra den dømtes bo, men det var lite å hente utenom de 300 Rdr og en del sølvty. Selv om han var svenskfødt, hadde han i perioder oppholdt seg og tjent hos bønder i Danmark. Det var nytteløst å kreve erstatning fra den svenske kronen. De som hadde sendt bankosedler med den røvete posten måtte dekke det meste av tapet selv. Verdiene i boet dekket knapt nok utgiftene ved arrest, rettsak og henrettelse.

22. november 1762 anmodet generalpostamtet den kongelige majestet om dekning av de fire innsendte regningene på til sammen 197 Rdr 3 Mark 9 Sk. Når det gjaldt postmesterens søknad om belønningen på 100 Rdr, så anbefalte postens direktører at han fikk halvparten.

Slik gikk det også. Den 29. desember 1762 innvilget Friderich R allernådigst å betale de fire regningene av den Norske General Post Casse, og gi postmester Hans Caspar Christiansen 50 Rdr i «Doceur».

Bare fem år etter at Simon Bengtsson var blitt henrettet i København, ble det forsøkt et nytt ran av den norske posten på Hallandsåsen. I juli 1765 forsøkte en bonde fra Øyer å slå ned posttrytteren med en stokk, men rytteren slo tilbake og forsøket mislyktes. Gudbrandsdølen ble pågrepet i København og dømt til 3x40 lodd sølv og fem års straffarbeid på festningen.

Epilog

I mange år har det hver første helg i mai blitt arrangert en 12 km lang **Postrånarvandring** fra Östra Karup til Margretetorp langs den gamle postveien. Ved stedet for ranet ble det tidlig satt opp en minnestein som vedlikeholdes. I de senere år er det også kommet opp en kulturminnetavle.

Da Ängelholm kommune nord for Hälsingsborg for noen år siden skulle sette navn på veiene utenfor byen, kom det inn mange forslag. Et av de forslagene som ble vedtatt var Postrånarvägen.

I september 2013 ble det sluttført en tunnel gjennom Hallandsåsen.

På ransstedet ble det satt opp en minnestein:
«Her blef Norske Post röwet år 1757»

Kulturminnetavlen forteller om minnesstenen og ranet i 1757

Kilder:

Hans Berrum: *Norges Post Historie 1720-1814*, Kristiania 1906

Dansk Rigsarkiv: Generalpostamtets Resolutionsprotokoll 1757-59, s.206-07.

Dansk Rigsarkiv: Generalpostamtets Resolutionsprotokoll 1760-62, s.557

Dansk Rigsarkiv: Generalpostamtets

Kopibog/Korrespondancebog 1761, nr.482

-nevnte dokumenter fra Rigsarkivet ang. ranet på Hallandsåsen er transkribert av Jens H. Sørensen

Nils Forsell: «Svenska postverkets historia», bind I, Stockholm 1936

Olaf Jæger: *Norges postmestere 1647-1814*, Bergen 1950

Toke Nørby: «Klasselotteriets Bancobreve 1753-1830» Nettutgave 2012-2014.

Fr.Olsen: «Postvæsenet i Danmark 1711-1808», København 1903

Takk fil Toke Nørby og Jens H. Sørensen for assistanse i Danmark.

Frederik V, konge av Danmark-Norge 1746-1766, og grev Adam Gottlob Moltke, unionen og postmesterens øverste administrator; far til 22 barn. En av hans etterkommere la navn til pæresorten. Begge malerier av C.G.Pilo.

Budstikkas lesere kan vente flere artikler fra Egil H. Thomassen. Egil har lovet å fortsette å skrive så lenge vi har lyst til å lese. Manus for artikkel til Budstikka nr 4 er allerede mottatt.

HVALFANGSTEN VED SYD SHETLANDSØYENE

Etter at fangstfeltene på de nordlige breddegrader ikke lenger var lønnsomme på grunn av "overfiske", begynte letingen etter nye felter. Oppmerksomheten ble rettet til den sydlige halvkule, hvor store mengder hval hadde blitt iaktatt av ekspedisjoner på slutten av 1890-tallet.

C A Larsen var den første som etablerte seg i syd, i Grytviken på Syd Georgia i 1904. Dette er et kapittel i seg selv, som jeg kanskje kommer tilbake til senere. Denne artikkelen tar for seg fangsten ved Syd Shetlandsøyene, nærmere bestemt ved *Deceptionøya*. Artikkelen er basert på objekter fra egen samling og må ikke sees som en fullstendig dokumentasjon av post-gangen til/fra Syd Shetlandsøyene.

Den første som prøvde seg på Syd Shetlandsøyene var **Chr. Christensens** rederi **A/S Ørnen** i 1905/06-sesongen med kokeriet **Admiralen**.

Bestyreren for ekspedisjonen var **Alex Lange** og planen var å få konsesjon for Syd Georgia, men dette ble avslått av guvernøren. Lange forsøkte seg først ved *New Island* på Falklandsøyene, men etter en kort periode, fra 23. desember 1905 til 24. januar 1906, seilte **Admiralen** videre til Syd Shetlandsøyene der de ankret opp i *Admiralty Bay* på sørsiden av *King George Island* som er den største i øygruppen. Etter en måneds tid måtte fangsten oppgis p.g.a. dårlig vær. Dette var innledningen til fangsten ved Syd Shetlandsøyene.

Det var ikke A/S Ørnen som åpnet fangsten i Deception. Den æren går til **Adolf Amandus Andresen** og *Sociedad Ballenera de Magallanes* med **Gobernador Borjes** i 1906/07-sesongen.

Kokeriet ankret opp i *Whalers Bay*, en sirkulær godt skjermet bukt med god tilgang til ferskvann.

Fig. 2. *Gobernador Borjes* ved Framnæs mek. Værksted i Sandefjord etter ombyggingen til kokeri.

Fig. 4. *Bombay* blir utrustet for en ekspedisjon.

av Rolf Scharning

Kart over Syd Shetlandsøyene med *Deceptionøya* nederst.

Fig. 1 Bilde av *Admiralen* i 1915.

Fig. 3.

Fig. 3 viser et kort til *Gobernador Borjes* første sesongen ved *Deception*. Kortet er adressert til selskapets hovedkvarter i *Punta Arenas, Chile* da det ikke var direkte postforbindelse til *Deceptionøya*.

Rykter om gode fangster spredte seg fort i Sandefjord og omegn, og følgen ble at flere og flere selskaper sendte ekspedisjoner til *Deception* i de neste årene. Opptil 10 kokerier kunne ligge der i samme sesong.

Chr. Christensen forøkte å selge *A/S Ørnen* i 1906 etter den mislykkede ekspedisjonen med *Admiralen*, men ingen var villige til å betale den forlangte salgssummen på kr. 500.000. I stedet valgte man å utvide bedriften. *A/S Nor* ble etablert i 1906, for siden å bli slått sammen med *A/S Ørnen* i 1912. I starten ble skrottkokeriet *Nor* innkjøpt, siden kom andre kokerier, deriblant **Bombay** og **Falk**.

S/S Bombay var bygget som emigrantskip for **Saville & Albion Line** i *Newcastle* i 1882. Hun ble kjøpt av *A/S Nor* og ombygd til kokeri i 1909 og drev fangst ved *Deceptionøya* fram til 1921 da hun ble solgt til *A/S Congo* for fangst på Afrikakysten.

Fig. 5.

Fig. 5 viser et kort skrevet ombord på *Bombay 16-3-1912*, adressert til Sandefjord og poststempellet Port Stanley, Falkland Islands. Det fantes ingen regulær postforbindelse fra Deception, så kortet ble mest sannsynlig sendt med kokeriet *Solstreif* som seilte fra Deception samme dagen. Hun ankom Port Stanley sammen med sine tre hvalbåter *Eik*, *Bøk* og *Fridtjof* den 19. mars.

Etter å ha bunkret, startet de den lange hjemreisen den 23. mars. Kortet fra Bombay ble sendt med *R.M.S. Orissa* som seilte fra Port Stanley til Liverpool den 21. mars.

A/S Ørnen kjøpte kokeriet *Roald Amundsen* (II) fra *A/S Laboremus* i 1920. Det var en trampbåt bygget i 1891 som *Saint Enoch* hos Jarrow båtbyggeri i England. Etter omfattende oppussing p.g.a. brannskade, ble hun sendt ned til Deception på høsten 1921. Etter ti vellykkede sesonger ble Falk tatt ut av aktiv tjeneste, ble omsider sendt til opphugging i 1936.

Fig. 6. er et brev sendt fra *Fredrikstad 2-11-1925*. Adressert til *S/S Falk*, *Hvalfangerselskapet Ørnen*, *Syd Shetland, D.S. "Orwell"*, *Tønsberg*. *Orwell* var *Tønsbergs Hvalfangeris* kokeri som seilte fra Tønsberg til Syd Georgia, ankom der 13de desember. Brevet ble videresendt med leilighetsskys til Deception. Brevet er frankert som utenlandsbrev, 45 øre, men 20 øres innlandsporto hadde vært nok med Tønsberg som adresse!

Solstreif var bygget som *Sheikh* i Liverpool i 1892 og ble kjøpt av *Norge A/S (Chr. Nielsen & Co.)*, Larvik i 1910. Ombygd til flytende kokeri ved *Framnæs mek. Værksted* og omdøpt til *Solstreif*. Hun fanget ved Deception fra 1910 til 1931, den lengste sammenhengende periode av alle kokeriene. Etter lang og tro tjeneste ble hun hugget opp i England i 1935.

Fig. 6.

Fig. 7.
Skann av et postkort som viser *Solstreif* på 1920-tallet.

Fig. 8. Brev sent til telegrafist Jahnsen ombord på *Solstreif* via det norske konsulatet i Montevideo, Uruguay. Postlagt på Vestbanen 13-9-1927.

Fig. 9. Brev adressert til telegrafist Jahnsen ombord på hvalbåten *Chr. Nielsen* som fanget for *Solstreif*. Brevet ble sendt til Cardiff for videresending med *S/S Skarås*. Postet i Larvik 17-11-1927.

Fig. 8.

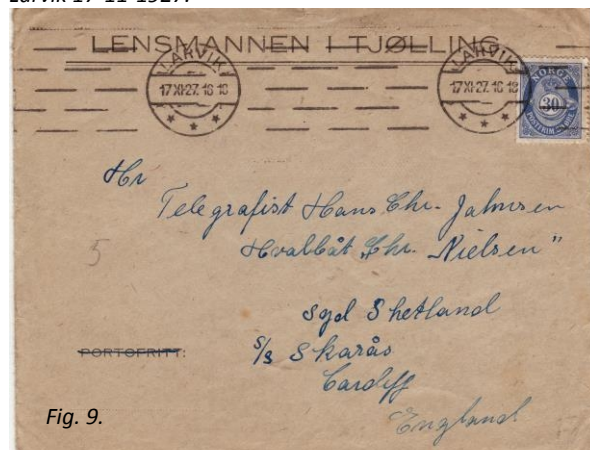

Fig. 9.

A/S Laboremus ble stiftet av **Tarald Dannevig** i Sandefjord i 1910. Selskapet startet 1910/11-sesongen på Syd Shetland med en 3-mastet bark som ble bygd om til hvalkokeri med navnet **Roald Amundsen** (I). Denne var ikke særlig vellykket og varte bare en sesong. Selskapets senere kokerier som fanget ved Deception fikk samme navn: **Roald Amundsen** (II) 1911/16 og **Roald Amundsen** (III) 1922/27. Selskapet flyttet til Oslo i 1919. Tarald Dannevig var for øvrig initiativtaker til Den norske Hvalfangerforening 6. mars 1912.

Fig. 10 og 11. viser et brev sendt til **Roald Amundsen** (III) c/o det norske konsulatet på **Las Palmas**, postet i **Larvik 6-5-1927**. Meningen var nok å rekke skipet på hjemturen etter endt sesong. Det ankom der **13-5-1927**, men det var nok for sent. Brevet ble omsider returnert via London der det ble transittstemplet **23-3-1928**, nesten 11 måneder senere!

Rederiet A/S Mexico var eiet av **Lars Thorsen**, Sandefjord. Som navnet indikerer var det opprinnelige fangstfeltet deres på Mexico-kysten, men da dette feltet ble ulønnsomt pga overfiske, ble deres kokeri **Esperanza** sendt til den vestlige delen av Antarktis, deriblant Deceptionøya.

Fig. 12 viser brev sendt fra Sandefjord **13-11-1929** til **Esperanza** på Syd Shetland med Chr. Salvessens transportskip **D/S Glitra** fra Grangemouth i Skottland.

Fig. 10

Fig. 11.

Fig. 12

Fig. 13. Hvalfangerselskapet **Hektor A/S** ble stiftet i Tønsberg 25. oktober 1910 av konsul Finn Bugge som også var se-skapets første disponent. Selskapet hadde lisens for fangst ved Syd Shetlandsøyene og fanget den første sesongen med kokeriet **Ronald** (I) og tre innleide hvalbåter. Aksjebrev fra stiftelsen i oktober 1910.

Flensingen ble utført utenbords langs skutesiden, og kokeriet utnyttet bare spekket. I 1911 fikk **Hektor A/S** konsesjon for å etablere en landstasjon i Whalers Bay for å kunne utnytte skrottene som ble liggende igjen etter flensingen. Stasjonen ble satt opp 1912/13-sesongen med bygninger fraktet fra Norge.

Fig. 14 Postkort som viser Hektors landstasjon. Utenfor ligger kokeriet **Hektor** (I) (lengst vekk) og **Ronald** (I) (nærmest) på reden. (Th. Larsen kort).

Fig. 15 Bildet er tatt fra stasjonen mot sjøen og viser Hektoria (I) til venstre og Ronald (I) til høyre.

Fig. 16. Skrott blir halt opp etter å ha blitt flenset av kokeriet.

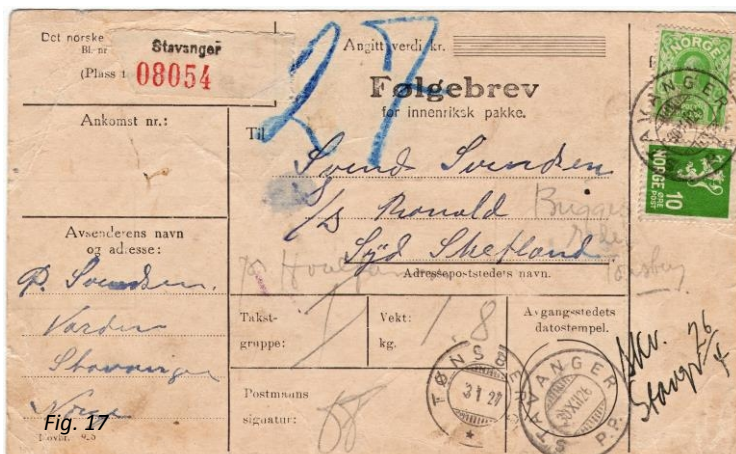

Fig. 17

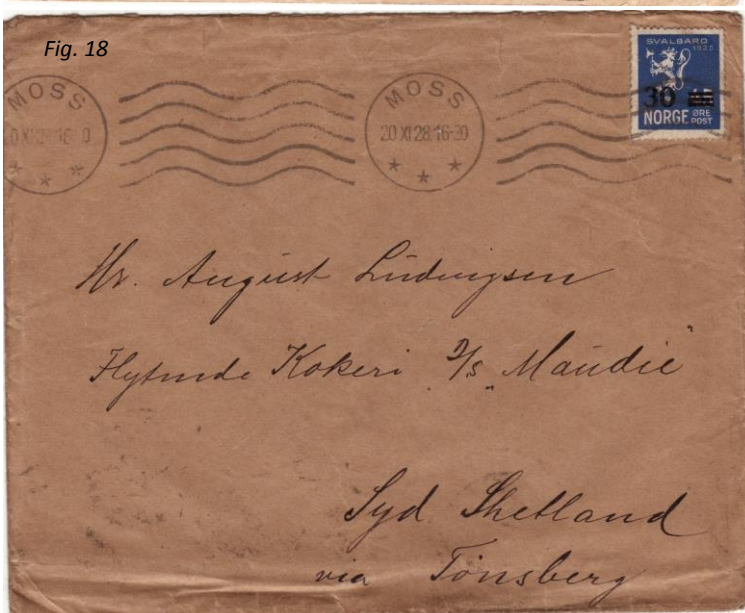

Fig. 18

Pakker hjemmefra ble en kjærkommen avveksling fra det monotone slitet for hvalfangerne sydpå. Noen regulær postforbindelse til Sydishavet fantes ikke, noe som går tydelig fram i *Cirkulære nr. 40 fra Poststyret i 1926*:

III.

Pakker til norske hvalfangere i Sydishavet.
(Sydgeorgia, Syd Shetland m. v.)

Det er adgang til leilighetsvis befordring av almindelige pakker til hvalfangere i Sydishavet med hvalfangerskip som utgår fra norske havner (Tønsberg, Sandefjord og Larvik).

Pakkene frankeres som innenriks norske pakker.

Postvesenets ansvar for pakkene opphører fra det øieblikk de er overlevert til vedkommende hvalfangerskip.

Pakker som ønskes sendt leilighetsvis med disse skip må være påtegnet "Med hvalfanger-skib."

Slike pakker ble vanligvis levert til det aktuelle rederiet som sørget for videresending til adressaten. Det sier seg selv at følgebrev for pakker som ble behandlet på denne måten er veldig sjeldne å finne.

Fig. 17 er følgebrev adressert til person ombord på D/S Ronald, Syd Shetland. Pakken ble sendt fra Stavanger 30 desember 1926. Postfunksjonæren har frankert pakken riktig med Kr. 1,10 for en innenlands pakke mellom 1 og 3 kg i takstgruppe I.

Det har blitt påskrevet **pr Hvalfanger** og *Bugges rederi Tønsberg* med blyant. Følgebrevet er ankomststemplet *Tønsberg 3 I 27*, men her slutter alle spor. Vi kan bare anta at pakken ble sendt til Ronald (II) ved Deception-øya med et transportskip.

Hvalfangerselskabet Hektor A/S kjøpte *A/S Hvalen* i 1914 og kunne disponere kokeriene *Hvalen* (1914-16), *Pythia* (1921-22) og *Maudie* (1922-31) ved Deceptionøya. Fig. 18 er brev sendt fra Moss 20. november 1928, adressert til person ombord *Flytende Kokeri D/S "Maudie"* Syd Shetland via Tønsberg. Konvolutten har ankomststempel Tønsberg 21 XI 28 på baksiden, og har blitt videresendt med transportskip.

Jeg er veldig takknemlig for Odd Galtelands hjelp, oppmuntring og korrekturlesning. Han har også latt meg inkludere illustrasjoner fra sin samling, fig. nr. 2, 3, 15 og 16. Alle de andre illustrasjonene er fra egen samling.

Rolf Scharning

Kilder:

Joh. N. Tønnesen : *Den moderne hvalfangst historie, bind 2.*
Odd Galteland: *A/S Kerguelen 1908 – 1921.*
Odd Galteland: *Hvalfangst på Syd-Georgia. Strømnes 1906-1931.*
Ian Hart: *Whaling in the Falkland Islands Dependencies 1904-1931.*
Ian B. Hart: *PESCA.*
Hans S. I. Bogen: *70 år Lars Christensen og hans samtid.*
Oslo Filatelistklubb: *Norgeskatalogen 2014.*
Erling Johan Aune & Kristian Aune:
Norske innenrikske porto-takster og gebyrer 1977–1995.
Postens sirkulærer på nett. Riksarkivet og statsarkivene

Kilde: Rigsarkivet i København

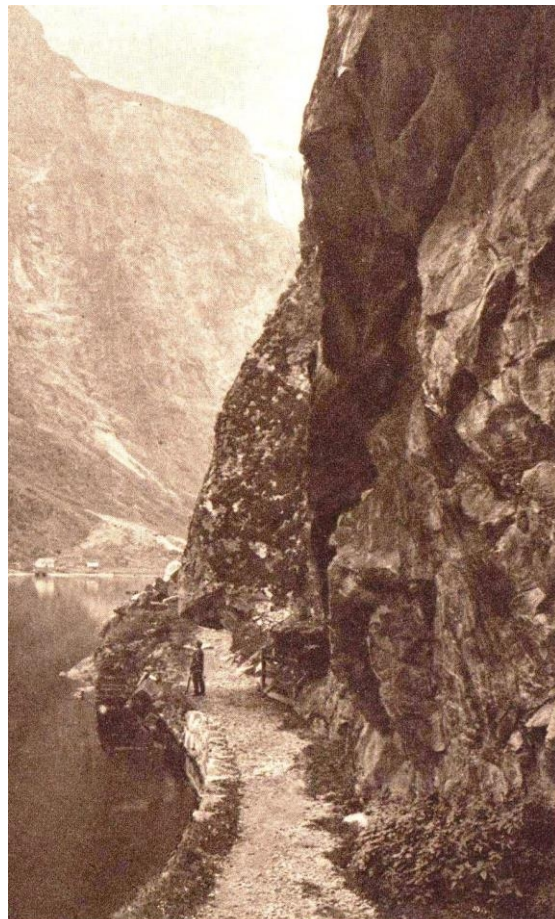
Helt fra starten i 1647 var det store vanskeligheter med en regelmessig postgang i de norske postrutene, og ruta Christiania - Bergen voldt særlig store problemer. Bergen var jo landets desidert største by, men postgangen var ynkelig. Her var og forble forsinkelsene store og vedvarende. Postruta fra Christiania, opp Valdres, over Filefjell og ut Sognefjorden, via Gudvangen og over Voss til Bergen var strabasiøs og vanskelig. Vinteren var utfordrende så det holdt, og naturlig nok valgte forretningsstanden andre løsninger for sin korrespondanse enn å sende sine brev med den ordinære posten som var langsom og uregelmessig, og tok rundt 9 døgn. Om det var vanskeligheter med å få fram posten mellom Stavanger og Kristiansand, så var problemene formidable i ruta Christiania - Bergen.

Etter fredsslutningen i 1720 ble fokus satt på postordningen som på grunn av krigshandlingene var kommet i ulage, og mange forsøk på å gjøre den bedre ble igangsatt. Postbøndenes innsats var i fokus, og noen tiltak ble iverksatt uten de helt store resultatene. Etter som postmengden økte, forsterket problemene seg. Det ble gjort mange forsøk på å få en oversikt over situasjonen og en forbedring av postgangen.

I 1734/35 kom forslaget om å øke postgangen fra en til to ganger i uka. Postmestre, amtmenn og fogder måtte sende inn rapporter og oversikter om situasjonen i sine områder, og det ble rapportert mange problemer. Det var igjen Postbøndene som fikk skylda og var "synderne". De var sendrektige, late, upålitelige osv. Det vanket bøter og straff, men situasjonen ble ikke bedre. Ved Rigsarkivet i København kom jeg over en rekke dokumenter fra denne tiden. Disse dokumenter beskriver godt de håpløse forhold postbøndene måtte slite med i Hordaland og Sogn, og hører sammen med en rekke dokumenter fra andre Fogderier som ble innsamlet i 1735.

På dette tidspunktet var den lengste etappen over Filefjell på 6 Miil (drøyt 67 km). Det var en særdeles strabasiøs strekning, og Jens Schanche beskriver dette ganske malende i sin rapport 20 år senere. Vel nede i Lærdalsøra gikk posten videre med båt ut Sognefjorden og inn Nærøyfjorden til Gudvangen. Selv sommerstid kunne dette være problematisk. Slo været seg vrangt, kom forsinkelsene. Om vinteren var isen et stort problem. Da måtte posten ofte bæres over land, og det var ikke noen enkel affære. Det berettes om at postføreren måtte bruke truger for å ta seg fram i snøen, og han måtte lete fram stiger som var satt opp etter de bratte fjellsidene for å komme opp og videre fram til neste postskifte. Når han så i tillegg hadde en tung postsekk å slite på, og veien var så slitsom og vanskelig, sier det seg selv at en økning av postgangen fra en til to ganger i uka måtte møte motstand.

Amtmenn og Fogder fikk ordre om å samle inn informasjon om tilstanden på de enkelte postgårdene, og i løpet av våren 1735 løper rapportene inn. Hovedbudskapet kom fram, om enn i forskjellig utforming. Vi får en grundig beskrivelse av veienes vanskeligheter mellom hvert postskifte, og hvordan forholdene endrer seg gjennom årstidene. Postbøndenes helsetilstand er også ofte beskrevet sammen med de mannlige beboere på gården. Opptil tre generasjoner på gården er navngitt med alder.

Figur 1 Veiparti ved Gudvangen

Figur 2 Kart over postruta gjennom indre Sogn. (Kartverket)

Noen av fogdene og amtmennene ser problemene som postbøndene strir med, og omtaler innsatsen deres i positive vendinger. Andre igjen ser bare resultatet av problemene og omtaler postbøndene i svært negative vendinger.

Kostnadene ved postgangen blir påpekt, og da også Bergens spesielle situasjon med leilighets-transport av post. Postgangen fra Bergen til Christiania har gjennomgående større eller mindre forsinkelser hele året. Høst, vinter og vår byr på store utfordringer, og postgangen bærer preg av dette. Forretningsfolk benytter seg derfor i stor utstrekning av å sende sine brev med handelsfartøyer, og den offentlige postgangen til og fra Bergen bærer naturlig nok preg av dette.

Grunnleggsdokumentene for denne artikkelen er transkribert, og ligger på vår hjemmeside i pdf-format på www.posthistorisk.no

SIST OG FØRST av Finn Bjørke.

Jeg har samlet på de norske poststemplene fra perioden 1845-54 og prøvd å dekke hele perioden fra den første til den siste kjente dato.

Den første registrerte datoen med det første stemplet (den røde åttekant fra Christiania) er 7. januar 1845 og det befinner seg i postmuseet. Da mitt første er 10. januar 1845, ser jeg her på andre enden, altså slutten.

Jeg viser 2 brev som begge stammer fra det store **Kirck-arkivet i Helsingør** i Danmark. På begge brev er håndskrevet 1854 og 31. desember i venstre side. Dette er regnskapsopplysninger fra Kirck. (Årsoppgjør for handelshusene og rederne **A.Römers Enke** og **O.T.Bie** som har vært avsendere?)

Brevet i Fig 1 er skrevet stemplet **Grimstad 31-12-1854** og det andre i Fig 2 er stemplet **Kragerø 1-1-1855**.

Begge brev er transittstemplet **Svinesund 3-1-1855**.

I følge postsirkulære No 11 av 1854 ble ikke det første frimerke solgt i Kragerø 1-1-1855, så det kunne ikke blitt brukt.

I de snart 40 år jeg har holdt på med dette har jeg ikke sett andre brev stemplet siste dag, altså 31-12-1854. Jeg har sett et innenlandsbrev stemplet «Lillehammer 1-1-1855» i tillegg til et par med NK 1.

Brevet stemplet **Kragerø 1-1-1855** skulle vel strengt tatt ikke høre med i min samling **Poststemplene i Norge 1845-54**, men noen internasjonale dommere jeg har snakket med, hevder jeg kan ha det med som et overgangs-brev på slutten av samlingen.

Hva mener dere andre?

Fig 1

Fig 2

Niels Peter Kirck (1802-64) var handelsmann og politiker. Allerede i 1827 fikk han borgerskap som **Skibsklarerer** i sin hjemby Helsingør. En god start for et stort handelshus. Kirck tjente en betydelig formue og etterlot seg en stor virksomhet. Som politiker var han opptatt av økonomisk og personlig frihet og var samtidig motstander av at staten skulle bruke penger der næringslivet kunne klare investeringene.

Disse to pakkemerkene var sammen med to ustemplede på nettauksjon hos **Bruun Rasmussen** i august. I teksten ble fremhevet at merkene var meget sjeldne stemplet, samt at 4-Skillingen hadde taggingsmangel. Det sto ikke noe om falskstempling av 2-øren; noe som heller ikke ble rettet. Startpris var DKK 500, **hammerslaget ble** etter siste-minutt-kamp **DKK 3.400 + salær**. Stempeldatoen på Støren-stemplet er *senere* enn de som var kjent for Tore Gjelsvik i 2000. Stemplet var da bare kjent med 5 registreringer. Med et ekte *Støren*-stempel, var det kanskje uansett et godt kjøp? For Gjelsvik regnet med at det neppe nå fantes mer enn 100 ekte brukte merker i alt. Vi kan ikke regne med at auksjonshus vet nok, men de visste at stemplede merker er sjeldne... Ubrukte merker er ikke sjeldne, de ses iblant på nett-auksjoner, ofte i samlelotter. Gjelsvik viser katalogisering og ubruktpris fra Nordisk F.T. fra 1909; dagens pris fastsettes av etterspørsel – i mangel av bedre. Er dette norsk posthistorie? Selvsagt, det er kjent noen forsendelser.

Interesserte kan sikre seg Gjelsviks bok; se kunngjøringen i Budstikka nr. 2/2014, side 18 – om "siste sjanse".

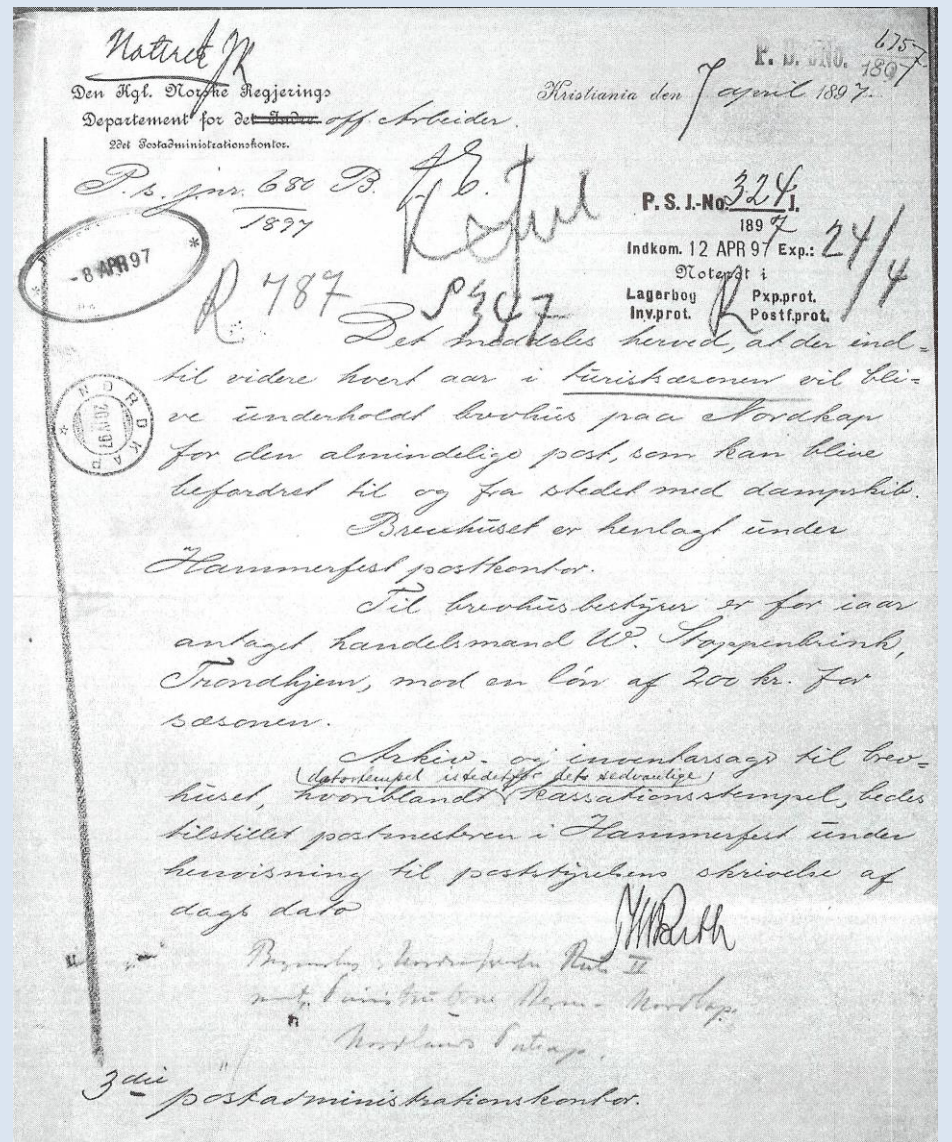
Brevhuset, Champagne-paviljongen og de 8 første poststemplene på verdens nordligste brevhus (Nordkap)

Av Trond Schumacher

Sommeren 1897 ble det opprettet et brevhus på Nordkap. Brevhuset ble innlosjert i Stoppenbrinks champagne-paviljong med paviljongens bestyrer som brevhusbestyrer.

Champagnepaviljongen var blitt oppført 5 år tidligere av vinhandler **Wilhelm Stoppenbrink** fra Trondhjem. Brevhuset var i virksomhet i turistsesongen fra 1. juni til 30. sept. Brevhuset ble utstyrt med et datostempel og ikke et nummerstempel som var det som vanligvis ble benyttet ved brevhusene på denne tiden. Dette for at de reisende skulle kunne dokumentere overfor familie og venner den nøyaktige datoen da de nådde fram til Europas nordlige spyspiss. Brevhuset ble lagt under Hammerfest postkontor, som også oppbevarte arkivet mellom sesongene. Vinteren 1915 sendte en orkan Stoppenbrinks champagnepaviljong på sjøen. Nordkapp var nå uten brevhus. Det skulle gå åtte år før et nytt posthus sto klart til å ta imot turistene. Denne gang i et posthus nede ved sjøen i Hornvika. Men før vi kommer så langt, er det på sin plass med en kort omtale av **herr Stoppenbrink og Stoppenbrinks champagne-paviljong (i omvendt rekkefølge)**

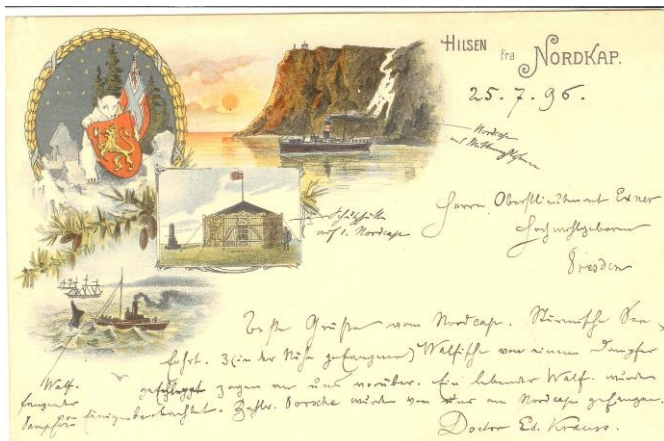
Første gang vi hører om servering av champagne på Nordkapp er i en beretning fra den svenske turisten Claes Adelskiöld som sommeren 1889 observerte en mann som satt på platået og solgte champagne fra en kurv til turistene. Dette var året etter at det Bergenske og det Nordenfjeldske Dampskibsselskap hadde startet opp en turistrute fra Bergen til Nordkapp i sommersesongen. Om det var Stoppenbrink selv, eller en av hans medhjelpere som så muligheten i å selge champagne til tørste turister oppe på Nordkapp-platået, er ukjent. Det vi vet er at tre år senere, i 1892, hadde vinhandler Stoppenbrink fått oppført en åttekantet bygning med barduner oppe på platået, klar til å ta imot turistene. Stolte, slitne og utvilsomt tørste etter å ha klatret opp de 307 høydemetrene fra Hornvika og opp på platået, ble turistene servert forfriskende champagne i paviljongen mot en passende betaling. Like viktig var det å få sendt en hilsen hjem til familie og venner. Til dette formål hadde Stoppenbrink sørget for egenproduserte postkort til salgs i paviljongen. Jeg har selv tre ulike Nordkap-postkort produsert av Stoppenbrink i samlingen; to **Hilsen fra Nordkap** postkort og ett kort som viser Nordkaphorn med et turistruteskip i forgrunnen. Kortene forekommer i flere trykninger og farge-nyanser. Det tidligst kjente er påført teksten **W. Stoppenbrink, Trondhjem og Nordkap**. Dette **Hilsen fra Nordkapp** - kortet var også til salgs i paviljongen i årene før brevhuset ble opprettet. De øvrige kortene er påtrykt **W. Stoppenbrink, Trondhjem, Hoflieferant** på henholdsvis bakside og framside. Nå var vinhandleren tilsynelatende også blitt hoffleve-randør av sitt vinsortement til det norske kongehuset (etter 1905).

'Stiftelsesdokumentet' til Nordkapp brevhus, 1897 (Riksarkivet. Oslo)

Brevkort til Frankrike, stemplet Nordkapp 31. VII. 97 (stempeltype 1), det første året brevhuset var i drift. Brevhusets første datostempel (SL-stempel) som var i bruk fra 1897 til 1905, og fra 1927-29.

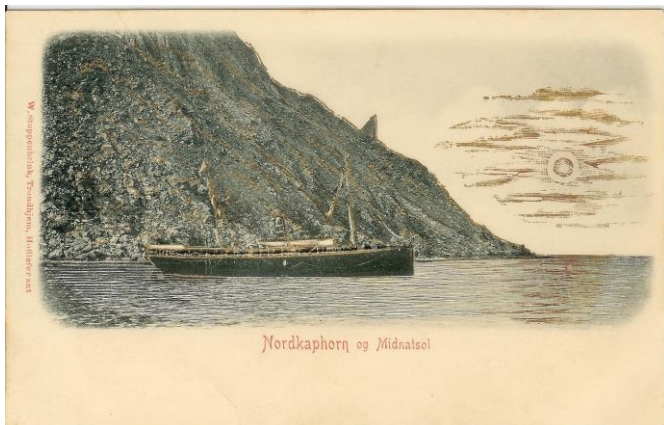

Stoppenbrinks første **Hilsen fra Nordkap**-postkort, datert **Nordkap 25-7-96**. Postkortet viser bl.a. et nærbilde av Stoppenbrinks champagne paviljong (Se også bildet på forsiden av Budstikka.) og silhuetten til paviljongen og Oscarstøtten inntegnet på Nordkapp-platået i bakgrunnen. Nordkapp fikk brevhus først i 1897. Kortet kunne derfor ikke stemples på Nordkap, men ble brakt med turistskipet sørover og avstemplet i Tromsø på veien til Tyskland.

Hilsen fra Nordkap - postkort produsert av **W. Stoppenbrink, Trondhjem, Hoflieferant** (påtrykt baksiden av kortet).

Om Johan Henrich Wilhelm Stoppenbrink vet vi at han kom fra Hamburg til Trondheim som 20-åring og fikk borgerskap i byen. Under den økonomiske lavkonjunkturen i 1880 etablerte han egen forretning i sentrum, som solgte frukt, grønnsaker, kolonialvarer, vin og sigarer. Forretningen ble snart en av de ledende i Trondheim, og etter hvert ble virksomheten utvidet til å omfatte flere filialer i Nord-Norge. Stoppenbrink var en driftig kar som brukte den opparbeidete kapitalen til å investere i nye foretak, slik som i en knekkebrødfabrikk, Aktiebryggeriet i Trondheim og champagne-paviljongen på Nordkapp. I 1905 gikk forretningen W. Stoppenbrink konkurs. Stoppenbrink åpnet deretter en spesialisert vinhandel i Olav Trygvassons gate 7. Forretningen flyttet senere til Søndre Gate 25. Stoppenbrink døde i mai 1917.

Ubrukt postkort fra Nordkaphorn med dampskip i forgrunnen. Kortet er påtrykt "W. Stoppenbrink, Trondhjem, Hoflieferant" på forsiden.

Annonsen fra Trondhjems Adressebog 1915-1916.

Til venstre - Wilhelm Stoppenbrinks vinhandel i Olav Trygvassons gate 7, Trondhjem. Vinhandelen flyttet senere til Søndre Gate 25.

Brevhus og brevhusbestyrere

Den første brevhusbestyreren på Nordkapp var **journalist Foss** fra Trondhjem. Han betjente champagnepaviljong og brevhuset i årene 1897 til 1899, og i 1901. Foss ble etterfulgt av **språklærer Hans Dahl** i tre sesonger fra 1902 til 1904. Utgående post ble sendt med det Bergenske og Nordenfjeldske turistskip og de samme selskapers hurtigrute (kystrute nr. 2), som anløp Nordkap (Hornvika) i sommertiden. I de første årene var det **Neptun** og **Kong Harald** som trafikkerte 2-ruten. Det var til tider flere utenlandske turistskip enn norske ruteskip som ankret opp i bukta. Turistene ble satt i land ved hjelp av småbåter og deretter geleidet opp stien til platået. På de bratteste stedene var stien forsynt med 1008 trappetrinn for at man lettere skulle nå toppen. Mange måtte likevel snu, om man da ikke var så heldig å prae en ung, sterk kar fra Skarsvåg som kunne bære en til topps mot et lite 'bidrag'. Det var verd et par kroner. På en travel dag kunne det bli innlevert flere hundre brev- og postkort på brevhuset. Det kunne holde hardt mange ganger å få posten ferdig til rett tid, da ruteskipene bare lå noen få timer i bukta.

Men lenge før de første turistskipene ankom for sesongen, var det ting som måtte ordnes. Noen av de nødvendige forberedelsene har jeg sakset fra et intervju med brevhus-bestyrer Hans Dahl, trykket i Adresseavisen i Trondheim den 10. juli 1954. Den tidligere brevhusbestyreren var blitt 84 år, men lite tyder på at hukommelse og formuleringsevne (husk han var språklærer av profesjon!) hadde avtatt med årene:

"Vi reiste oppover allerede i midten av mai med hurtigruten til Hammerfest, derfra med lokalbåten "Kong Eystein" til Skarsvåg, hvor vi tok båtskyss siste veien til Nordkap. Det første vi greide å gjøre var å "pusse opp leiligheten", hvor vi skulle residere under vårt opphold, men det var ikke så ganske enkelt - det var nærmest et problem, da hytta så nokså forfallen ut etter vinterens utskeielser, men da vi fikk spadd ut all vinterlorten, så vi fikk peiling på gulvet, fikk slått ned en del fjeler til hvile for vårt jordiske hylster i mangel av seng, fikk fyr på snadden og pakket ut "Lars", som vi anbrakte på noe som lignet en kokeovn til spottpris, da følte vi oss ganske ovenpå og opplagt til å stemme i: "Hvad spørger man om gods og gull når man er vel tilfreds".

Neste dag var det å bygge opp en provisorisk landgang, som forhindret mulig vanngang for våre kunder. Så var det å ramme ned stokker og strekke tau langs stien oppover fjellsiden. Vel ferdig med dette, lot vi et par "korker" sprengte, og smakte på "medbrakt", altså et slags kranselag etter gammel skikk. Følgende morgen overtok vi jobben med å bringe champagne opp til paviljongen, og da vi snodde oss oppover siksak-stien kom jeg uvillig til å sammenligne oss med pramdragerne på Volga. Vi måtte føre forskjellige sorter viner etter de forskjelliges smak, men vi anbefalte alltid Pieper Heidsick på det varmeste og hvorfor? Jo, årsaken var ganske enkel: Når vi viste fram korkene for agenten her i Trondhjem, fikk vi utbetalt en premie av 1 krone pr. hele flaske og 50 øre pr. halve. Det var ikke en så ganske liten pose vi hadde, da vi kom inn på herr B's kontor og ikke så få kroner rikere var vi, da vi kom ut.

Vi lagret vinen under paviljongens gulv, noe finere og bedre fryserom kunne vi ikke ønske oss, og da det var så "stille i gata" der oppe om natten, var innbrudd utelukket. Så var det nedover igjen da etter ny forsyning, men nedfarten gikk ganske gemyttelig for seg. Fra toppen og helt ned til fjæra gikk det en snørenne, som holdt seg gjennom hele sommeren. Følgelig plasserte vi de tomme sekkene under det nederste av ryggen og lot det stå til for full fres. Du snakker om fart! Det var non stop på "ittnå ti" og ennå mindre."

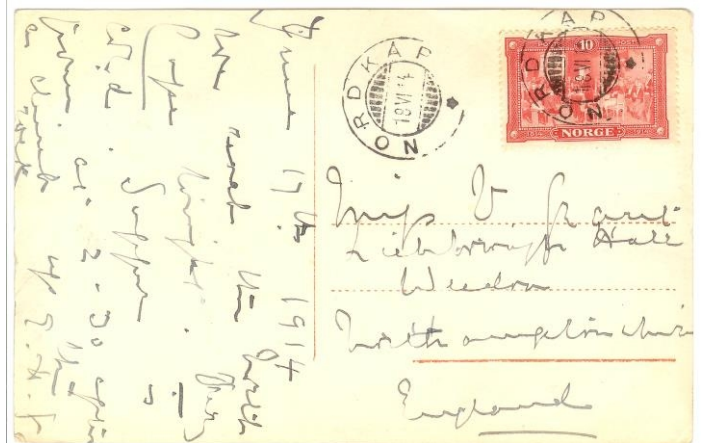

Stoppenbrinks første Hilsen fra Nordkap- postkort, stemplet **NORDKAP 15. VI. 02**, (type 1) sendt av brevhusbestyrrer Hans Dahl til postekspeditør Behn ved postkontoret i Trondheim;

"En hjertelig hilsen! Har allerede ekspederet en turistbaad, nemlig "Ceylon" med ca. 200 turister. Travelt paa postkontoret her! Deres Hans Dahl - postmester paa Nordkaps sydlige klippespids"

I 1905 hadde Hornvika anløp av 3-4 private turistskip i uka i sesongen. I 1912 fikk Stoppenbrink fornyet tillatelse til vinsalg, men nå under forutsetning av at det også ble mulig å kjøpe mat og alkoholfrie og svake alkoholholdige drikker i paviljongen. Vinteren 1914 feide en orkan over Finnmark og gjorde store ødeleggelser. Bardunene som festet champagnepaviljongen til platået ble revet opp og paviljongen og brevhuset blåste på sjøen. I årene som fulgte var det de lokale handlende, hovedsakelig fra Skarsvåg, som tok i mot turistbåtene. Turistene ble hjulpet i land i Hornvika ved hjelp av småbåter som la til i fjæra. I Hornvika ble det anlagt kafeér og souvenirkiosker, og etter hvert også et posthus, hvor turistene fikk anledning til å sende en hilsen hjem uten å måtte klatre opp stien til platået som tidligere.

I 1922 ble det inngått avtale med Poststyrelsen om gjenopprettelse av brevhuset, nå i Hornvika og med bokhandler **Ingolf Aas**, Kjelvik, som brevbestyrrer. Lønningen ble satt til 200 kroner sesongen. Det nye posthuset, eller rettere den lille boden som rommet brevhuset i Hornvika, lå i steinrøysa rett ovenfor landgangsstedet og var utstyrt med en postkasse på ytterveggen. I 1924 overtok **Kristine Pettersen**, Skarsvåg, brevbestyrrerjobben. Hun drev samtidig en av de lokale kafeene i Hornvika. I 1926 ble brevhusbestyrrerlønningen økt til 300 kroner pr. sesong.

Postkort til England, stemplet **NORDKAP 18. VI. 14** (stempelttype 2), siste sesong brevhuset befant seg i Stoppenbrinks champagnepaviljong på platået. Nordkap stempelttype 2 var i bruk i turistsesongen fra 1905 til 1914 og fra 1922 til 29. Stempelet ble innsendt til oppgraving i 1908.

Nordkaps Vel A/S overtar driften av brevhuset

I 1928 startet et nytt kapittel i brevhuset Nordkapps historie. Dette året overtok et nystiftet selskap, **Nordkaps Vel AS**, forpaktningen av Nordkapp-platået og Hornviken. Nordkaps Vel A/S var et privateid selskap, stiftet i desember 1927 med formål å "utbedre forholdene på Nordkapp-platået og i Hornvika og virksomhet i forbindelse dermed". Initiativtaker var formannen i **Finmark Turistforening**, bokhandler **Gunnar Hagen**, Hammerfest. Finnmark Turistforening var sammen med de store dampskipsselskapene (**BDS**, **NFDS** og **VDS**) og reisebyråene **Bennett, Cook & Berg-Hansen**, aksjonærer i selskapet.

I november 1928 ble konsesjonen som gjaldt for 30 år mot en avgift på 100 kr pr år, tinglyst i Hammerfest. Ifølge Hagen hadde det alt for lenge hersket *ville tilstander* på Nordkap; veien opp til platået var ikke lenger trygg og måtte utbedres; stien og fjellveggen var blitt tilgriset med maling og reklameskilter fra selskaper av ymse slag gjennom flere år; og de sanitære forholdene på platået var *ubenevnlige*. Ifølge turistforeningens formann var det et sørgelig syn som møtte de få turistene som klarte å klatre opp på platået, hvor *tilliggende muligheter for post og forfriskninger mangler*.

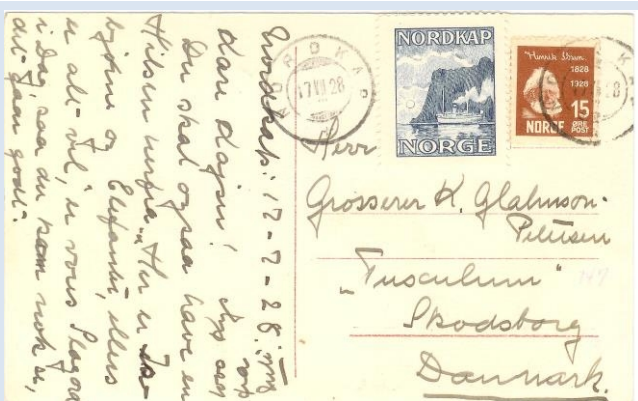
En prioritert oppgave for selskapet de første par årene var å få reist et sanitæranlegg med tilknyttet postkontor m. v. oppe på platået. Likeledes å få utbedret veien opp til platået og få bygget landgangskai for småbåtene i Hornvika, Våren 1928 inngikk selskapet kontrakt med Strømmens Trevarfabrikk om levering av et nytegnat sanitæranlegg med rom for postkontor og to lugarer. Huset ble opplastet på jernbane i Strømmen og fraktet til Trondheim, videre med hurtigruten til Hammerfest, og derfra med lokalskipet til Skarsvåg. Hauans materialhandel i Hammerfest fikk oppdraget med å frakte huset fra Skarsvåg til Hornviken og forestå montering av huset oppe på platået. Det ble tidlig klart at grunnen på platået var så løs at det ble nødvendig å feste huset med jernstag støpt til betongblokker i grunnen, noe som ble svært fordyrende for selskapet. Ikke minst p.g.a. transporten av all støpemasse (sand), dvs. 25 til 30 kg pr. vending, som måtte fraktes opp stien til platået. Men tidsskjemaet holdt og anlegget sto klar til turistsesongen startet medio juni samme år.

Nordkapp-platået med Oscarstatuen og det nye posthuset ca. 1930

Postkort stemplet **NORDKAP 13. VIII. 28** (stempeltype 1) og med fiolett gummistempel **Nordkap 13. Aug. 28** postlagt og stemplet på Nordkap-platået første år det nye posthuset var i drift.

Postkort med 15 øres Ibsen stemplet **NORDKAP 17. VII. 28** (stempeltype 1) i det nye posthuset på Nordkapp-platået. Kortet er påført et Nordkapp velgjørhetsmerke (merkat), utgitt av Finnmark turistforening i 1928. Om velgjørhetsmerket, tegnet av Johannes Kølbel og trykt hos firmaet Johan Michelet A/S, Oslo, står følgende å lese i postens sirkulære nr. 22. punkt V. 1928: "Et av Finnmark Turistforening utferdiget merke, forestillende Nordkapp og med tekst Nordkapp, Norge, kan klebes på baksiden og venstre del av forsiden på brevkort til innlandet, men bare på baksiden av brevkort til utlandet. Merket skal ikke stemples." Som vi ser er ikke forskriften fulgt i dette tilfelle (Danmark er da vitterlig et sted i utlandet?)

Det første posthuset i Hornviken, tilhørende Kristine Pettersen, Skarsvåg, var i drift fra 1922 til 1932.

Den nye ordningen for postforsendelser fra Nordkapp brevhus, med ett posthus på platået og ett i Hornvika, var naturligvis behørig approbert av postmesteren i Hammerfest og Poststyrelsen i Oslo:

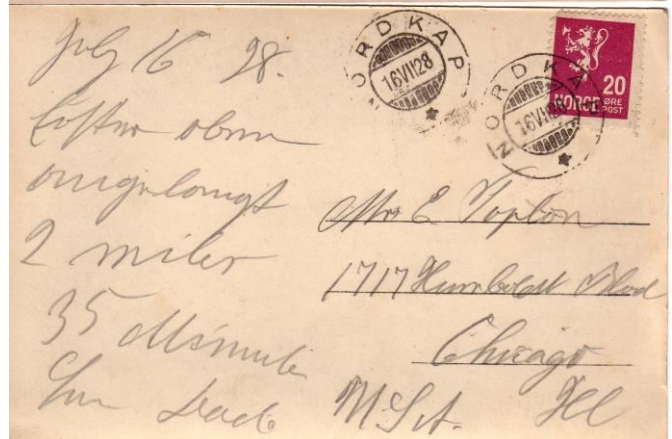
"Til Nordkaps Vel A/S, Trondhjem. Oslo, den 23. mai 1928. Under henvisning til det ærede selskaps skrivelse av 12te ds. meddeles at Poststyret har tenkt sig følgende ordning: Poststyret stiller et bestemt, på forhånd fiksert beløp til selskapets disposisjon. For dette beløp underholder selskapet brevhus med lokale og betjening. Den som selskapet anvender til å utføre arbeidet må dog godkjennes av postmesteren i Hammerfest. Man tillater sig å anmode om selskapets uttalelse om en ordning som den antydende samt om størrelsen av det beløp som postvesenet i tilfelle måtte betale. (undertegnet) Aall, Bull." (journalsak, Poststyrelsen, Riksarkivet)

Videre brev til postmesteren i Hammerfest, Oslo, den 11. juni 1938.

"Hr. postmesterens skrivelse av 31. f. md. – 1399 –. Man skal anmode Dem om efter sesongens avslutning å utbetale Nordkaps Vel A/S kr. 500 – for underhold av brevhus på Nordkapp i kommende sesong. I beløpet er inkludert utgifter til leie av lokale. Beløpet blir å utgiftsføre i postkontorets kvartalsregnskap under post 14, lønn til poståpnere. Avskrift av skrivelse av 7 d. md. fra Nordkaps Vel A/S og av skrivelse av i dag til samme selskap vedlegges. (undertegnet) Aall, Bull." (journalsak, Poststyrelsen, Riksarkivet)

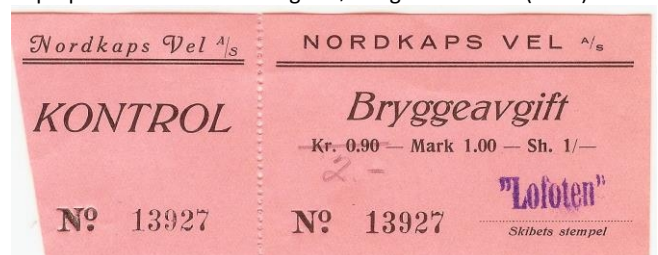
Et utdrag av **Nordkaps Vel A/S** sin årsrapport for 1928, som er å finne i privatarkivet til **Vesteraalens dampskipselskap** ved Statsarkivet i Oslo, omtaler de to postkontorene og brevhusbetjentene som følger: "I Hornviken har selskapet, foruten vaktmand ved kaien, ogsaa hat en kvinde til at passe postkontoret, og på Nordkapp til at passe derværende bygning med postkontor".

Vi kjenner ikke navnene til de to betjentene som ble ansatt ved de to brevhus-filialene. I postens brevhusprotokoller på Riksarkivet er anført at brevhusbestyrelsen er gitt Nordkaps Vel A/S. I Nordkaps Vel A/S sin korrespondanse med Poststyrelsen og postmesteren i Hammerfest. omtales *Brevhuset Nordkapp* heretter vanligvis som **Brevhuset på Nordkapp og i Hornviken**.

Fram- og bakside av postkort stemplet **NORDKAP 16. VII 28** (stempeltype 2) ved posthuset i Hornvika. Nordkapp stempeltype 2 var i bruk på Nordkapp-platået fra 1905 til 1914 og i Hornvika fra 1922 til 1929.

For å bedre selskapets inntekter ble det i februar 1928 bestemt å avkreve en avgift på 90 øre – 1 shilling – 1 mark – for hver passasjer som gikk i land på kaien. Beløpet ble forhøyet flere ganger til 2 kr pr. person den siste sesongen før krigens utbrudd (1939).

Billett solgt om bord på dampskipet "Lofoten", tilhørende Vesteraalen DS, for ilandstigning på kaia i Hornviken, nå forhøirt til 2 kr. pr. person (ca1939)

I 1929 sto ny landingskai klar til å ta imot småbåtene med turister. Samme år forlenget Nordkaps Vel A/S avtalen om leie av den gamle postboden i Hornvika og mottok heretter et årlig postbidrag på 600 kr fra Poststyrelsen for drifting av **Brevhuset på Nordkapp og i Hornviken**.

Sommeren 1933 sto et nytt posthus med ventehall klar til å ta imot turistene nede ved landingskaia. Posthuset var finansiert av selskapet selv og ved private sponsormidler. Det årlige bidraget fra Poststyrelsen ble nå økt til 1000 kr pr. sesong.

Det nye posthuset i Hornvika oppført av Nordkaps Vel A/S i 1933.

Postkort fra Hornviken, ca. 1933-34. Kaianlegg og nytt posthus står klar til å ta imot turistene.

I samme periode ble posthuset på platået innredet til også å romme en liten kafé med skjenkerett av øl og vin. Løye til å selge alkoholholdige drikker ble inndratt i 1937. I Hornvika vedvarte den lokale kafedriften ut sesongen 1938.

Post- og kafebygningen på Nordkapp-platået, ca 1933-1934. Posthuset var i funksjon fra 1928 til 1939.

Nordkapp brevhus, med to posthus, ett på platået og ett i Hornvika, ble i perioden 1928 til 1938 underholdt av hver sin brevhusbetjent. Til dette trengtes nødvendigvis to datostempler, noe som tilsynelatende ikke ble bokført i journalene til postens administrasjonskontorer i Oslo, ettersom bare ett stk datostempel ble sendt fra intendanturkontoret hver gang brevhuset skulle forsynes med en ny type stempel. For postmesteren i Hammerfest ble det en vane å måtte etterbestille et ekstra stempel hver gang brevhuset rekvirerte en ny stempeltype til brevhuset.

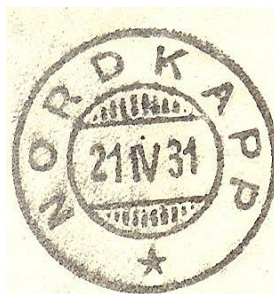
I oktober 1929 mottok Poststyrelsen brev fra postmesteren i Hammerfest om ikke "Nordkapp brevhus formentlig bør benevnes "Nordkapp" og brevhusets datostempel rettes overensstemmende hermed". Etter fremlegging av saken for Poststyrets navnekommissjon, ble det den 22. oktober, bestemt at Nordkapp skal skrives med to P'er.

Prospektkort fra 'kafégaten" i Hornvika, stemplet **NORDCAP LE CAP NORD 22-6-1936** (stempeltype 6). Nordkapp stempeltype 6 ble benyttet ved posthuset i Hornvika i årene 1932 til 1938.

Kortet viser servitør Karen Sannes, Skarsvåg, som poserer foran 'Verdens – Der Welt – The Worlds nordligste Café. Nordkapp'; i bakgrunnen ses også Kristine Pettersens (postbodeieren) lokale kafe.

I svarbrev av 3. desember blir postmesteren underrettet om vedtaket og samtidig bedt om å sende inn brevhusets to datostempler til Intendanturkontoret for omgravering. De nye, omgraverte datostemplerne ble avsendt fra Intendanturkontoret til postmesteren i Hammerfest den 25. mars, dvs. i god tid før brevhuset åpnet for turistsesongen 1930.

Gravør Halfdan Ruis prøvetrykk av de nye Nordkapp datostemplerne (type 3 og type 4)

Postkort til Sveits, stemplet **NORDKAPP 28-7-37** (type 3) ved posthuset på platået. Stempelet var i bruk i turistsesongen fra 1930 til 1939 til avstempling av postforsendelser som ikke var frankert med Nordkapp-frimerkene (Nordkapp I og II).

Nordkappfrimerkene og Nordkappstemplene

I forbindelse med utgivelsen av Nordkapp-frimerkene (Nordkapp I) den 28. juni 1930, ble det bestemt at Nordkapp brevhus skulle få tilsendt et 'spesialstempel' som kun skulle benyttes til å avstemple **nordkapp**-merkene. Et nytt datostempel med tekst 'NORDCAP – LE CAP NORD' – (stempeltype 5) ble sendt fra gravør Rui til postmesteren i Hammerfest den 23. juni 1930. Brevhuset brukte type 5 ved filialen på platået i 1930-31. I september 1931 ble det bestilt et ekstra "spesialstempel" (stempeltype 6) til å betjene postfilialen i Hornvika.

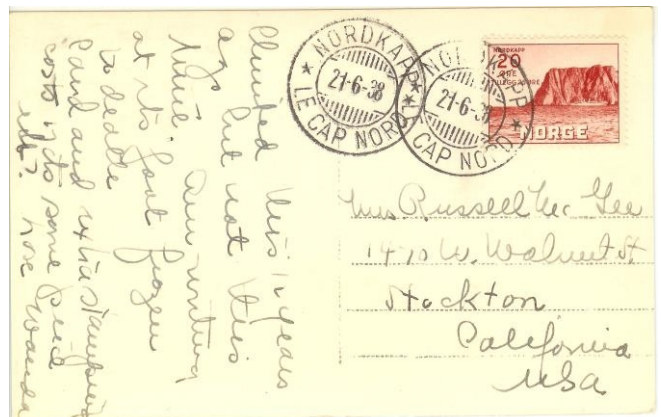

Postkort frankert med 20 + 25 øre Nordkapp I sendt til Scotland, stemplet **NORDKAPP 13.7.30** (type 4) med det ordinære Nordkapp-stempelet i bruk i Hornviken.

Brevkort

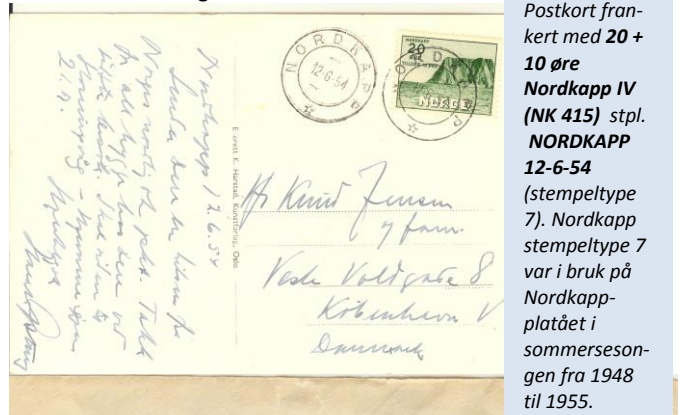

Time soon Rev H S WATSON

Postkort frankert med 20 + 25 øre Nordkapp II (NK 223) stemplet **NORDKAPP-LE CAP NORD 21-6-38** (stempelttype 6; stemplet 2. dag!), sendt til USA med tekst: "Climbed this 12 years ago, but not this time. Am writing at its foot (les: Hornviken!) frozen to death. Card and extra stamping costs is to some price? Love Wanda". Nordkapp stempelttype 6 var i bruk ved posthuset i Hornvika til avstempling av Nordkapp-frimerkene (I og II) fra 1932 til 1938.

Under 2. verdenskrig opphørte turisttrafikken til Nordkapp og virksomheten ved brevhuset stoppet opp. Høsten 1944 ble kaien legget og husene i Hornvika og post-og kaféhuset på platået brent av tyskerne. Under gjenreisningen ble det igjen satt opp to nye posthus tilhørende brevhuset; ett på platået (1948) og ett i Hornvika (1949). Posthuset på platået lignet til forveksling kafé- og postpaviljongen fra før krigen. Posthuset i Hornvika blåste på sjøen i januar 1950 (det er ikke bare oppe på platået det kan blåse orkan på Nordkapp!), men ble gjenreist innen turistsesongen startet i 1951. 1956 ble bilveien fra Honningsvåg til Nordkapp åpnet. I 1959 flyttet posten (brevhuset) inn i den nyreiste steinhallen på platået, der det fortsatt befinner seg.

Postkort frankert med 20 + 10 øre Nordkapp IV (NK 415) stpl. **NORDKAPP 12-6-54** (stempelttype 7). Nordkapp stempelttype 7 var i bruk på Nordkapp-platået i sommersesongen fra 1948 til 1955.

Konvolutt frankert med Nordkapp I - serien stemplet **NORDKAPP 21-8-49** (stempelttype 8), i bruk ved posthuset i Hornvika i turistsesongen 1949.

Rekommendert konvolutt med 45 øres porto til Sverige, stemplet **21-6-31** ved posthuset på platået. Til avstempling av **NK 188** (Olav den hellige) er benyttet det ordinære Nordkapp-stempelet (type 3 - obs! feilstilt måned; skal være 'VI!'), mens **Nordkapp-frimerket** (NK 181) er annullert med 'spesialstempelet' (stempelttype 5) som kun ble benyttet til avstempling av Nordkapp-frimerkene (Nordkapp I og II). Dette er korrekt anvendelse av stemplene.

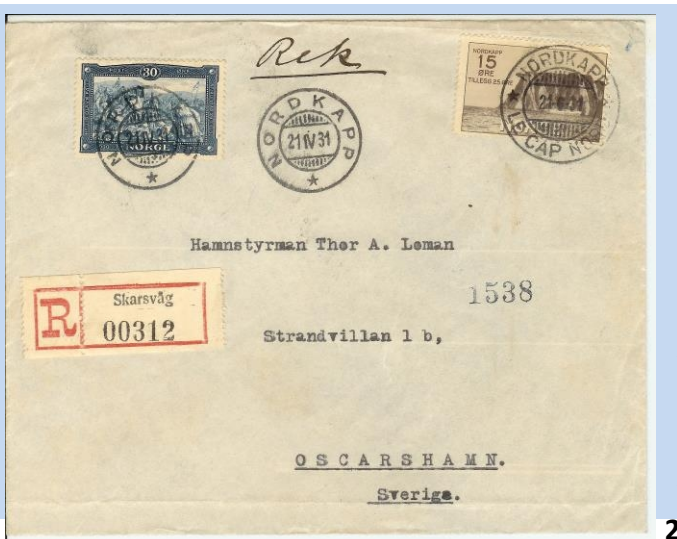

Rekommendert konvolutt frankert med **Nordkapp I serien** stemplet **NORDKAPP - LE CAP NORD - 2-8-30** (type 5) ved posthuset på Nordkapp-platået. Dette stempelet ble kun benyttet til å avstemple brev og kort frankert med Nordkapp-frimerkene (Nordkapp I og II).

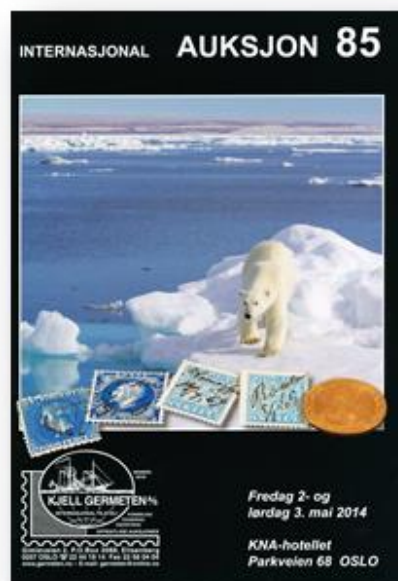
T.v. konvolutt med 35 øres porto til Sveits, frankert med 15 + 25 øre (NK 181) og 20 + 25 øre (NK 182) Nordkapp I stemplet med det regulære Nordkapp-stempelet **NORDKAPP 12.VII. 31** (type 4) i bruk i Hornvika. Postbetjenten ved posthuset i Hornvika mottok det nye 'spesialstempelet' til å annullere Nordkapp-frimerkene (type 6) først til sesongen 1932. Nordkapp stempelttype 4 var i bruk fra 1930 til 1939. Under: Rekommandert postkort til Danmark frankert med 15 + 25 øre Nordkapp (NK 181) og 20 + 25 øre (NK 223)

og 30 + 25 øre (NK 224) Nordkapp II, stemplet **NORDKAPP - LE CAP NORD 13-7-39** (stempelttype 5). Nordkapp stempelttype 5 var i bruk på Nordkapp-platået fra 1930 til 1939.

73. auksjon 7. og 8. november 2014

86. auksjon 28. og 29. november 2014

BUDSTIKKA

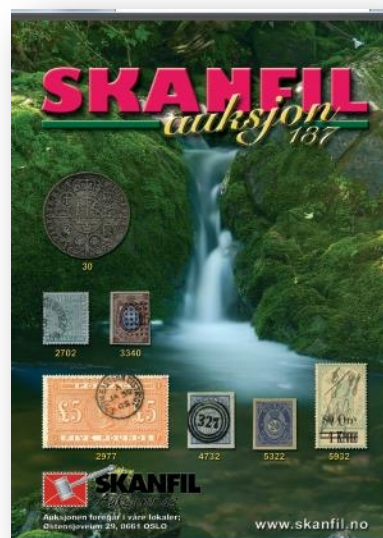
mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer

Frimerkehuset AS
Kjell Germeten A/S
Engers Frimerker
SKANFIL A/S

Norsk Posthistorisk Selskap takker for bidragene.

110. auksjon 10. og 11. oktober 2014

188. auksjon 17. og 18. oktober 2014